

Békés megye Mollusca—faunájának alapvetése

KOVÁCS GYULA

Békés megye Mollusca-faunájáról eddig rendszeres, összefoglaló feldolgozás nem történt. Ez a tény azért is lehangoló, mert az ország területének megyénkénti malakológiai alapfeltárása már a múlt század közepén megkezdődött. Az 1940-es évek közepén Soós Lajos a Természettudományi Múzeum osztályigazgatója vállalkozott a Kárpát-medence Mollusca-faunájának összefoglalására, de sajnos a Nagy-Alföld, ezen belül Békés megye malakológiai viszonyai „fehér foltként” jelentkeztek művében. Hasonló a helyzet az 1959-ben a „Magyarország Állatvilága” sorozatban megjelent Mollusca (Puhatestűek)-részben is.

A kutatottság hiányát több okra vezethetjük vissza, mint azt a Békéscsaba és környéke Puhatestű-faunája c. dolgozatban is említettem, nevezetesen a területen nem élt olyan kutató, akinek az érdeklődését felkeltette volna a Puhatestű-fauna, más vidékről származó természetbúváraink figyelme is inkább vagy a saját területük, vagy a gazdagabb gyűjtési eredményeket jelentő hegyvidékek felé irányult. Ez a magyarázata annak, hogy pl. lényegesen jobban ismertük hosszú évtizedeken keresztül az északi Felvidék vagy az Erdélyi-medence, mint a Nagy-Alföld egyes vidékeinek a Puhatestűit. Nem utolsó okként említhetem, hogy a legutóbbi időkig a megyei múzeumi szervezetben nem volt természettudományos szakember, aki az ilyenirányú törekvéseket kezdeményezte, szervezte, illetve segítette volna. Azokban a megyékben, melyekben a természettudományos értékek vizsgálatát, gyűjtését, a közművelődésben és környezetvédelemben betöltött szerepét korábban felismerték, előrébb állnak ezen a téren. A megye természetbúvárai és kutatói épp ezért nagy örömmel fogadták a múzeumi természettudományi osztály felállítását, remélhető, hogy ez nagy fejlődés elindítója lesz megyénk természettudományos kutatásában, az eredmények közkinccsételében. Tehát régi adósságot törlesztünk Békés megye Mollusca-faunájának ismertetésével.

A megye faunakutatásának története

Mint már említettem, a megye területéről összefoglaló faunisztikai munka nem jelent meg, csupán egyes szórványos adatok szerepelnek nagyobb településeinkről. Az első adat a Magyar Birodalom Állatvilága c. összefoglaló faunakatalógus Mollusca fejezetében található, mely a millenium tiszteletére megkésve, 1918-ban látott napvilágot, és amelyet az első összefoglaló jellegű magyar faunakatalógusnak tekinthetünk, Csiky Ernő a Mollusca-rész szerzője csupán két faj Békés megyei előfordulásáról ad

számot, a *Monacha cartusiana*-ról és a *Helix lutescens*-ről (Békéscsaba, illetve Gerla lelőhellyel). Egyébként mindkét adat helyes, de az nem derül ki Csiky irodalomjegyzékéből, hogy honnan származik, ő gyűjtötte-e vagy más kutató? Esetleges bizonyító példányaira sem lehet ma már ráakadni, mivel a Természettudományi Múzeum gyűjteménye az 1956-os ellenforradalmi események során teljesen megsemmisült. A következő adat Bauer Edétől, a békéscsabai leánygimnáziumnázium volt tanáráról származik, aki 1930-ban a „Békéscsaba” történelmi és kulturális monográfiának a város növény és állatvilága c. fejezetében ismerteti a Mollusca-faunát is. A szerző, mint említi, a legtöbb fajt a Dajka-kertből, temetőkből és a vizek mellől gyűjtötte. Az általa felsorolt fajok a következők (A fajok nevei után zárójelben a jelenleg érvényben levő neveket tüntetem fel): Csigák:

Helix pomatia L.

Helix lutescens RM.

Helix vindobonensis FÉR. (*Cepaea vindobonensis* FÉR.)

Helix nemoralis L. (*Cepaea nemoralis* L.)

Monacha cartusiana O. F. MÜLL.

Limnaea stagnalis L. (*Lymnaea stagnalis* L.)

Limnaea auricularis L. (*Lymnaea auricularia* L.)

Paludina hungarica HAZ. (*Viviparus acerosus* BOURG.)

Paludina contecta MILL. (*Viviparus contectus* MILL.)

Planorbis corneus L. (*Planorbarius corneus* L.)

Planorbis marginata DRAP. (*Planorbis planorbis* L.)

Planorbis vortex L. (*Anisus vortex* L.)

Buliminus obscurus KOB. (*Ena obscura* O. F. MÜLL.)

többféle csupaszcsiga

Kagylók: Festékkagyló (*Unio pictorum* L.)

Borsókagyló

Cyclas-fajok (*Anodonta*-fajok)

A jegyzék igen hiányos, néhány faj itteni előfordulása a későbbi vizsgálatok alapján tagadható, így a *Cepaea nemoralis*, *Viviparus contectus*, *Anisus vortex* és *Ena obscura* fajok nem fordulnak elő Békéscsaba és közvetlen környéke faunájában. A meztelen csigákra és kagylókra vonatkozóan a faunisztikai kutatás számára hasznosíthatatlan adatokat közöl. Sajnálatos, hogy egyes legújabb keletű monográfiák is még ezt veszik alapul a Mollusca-fauna közlésénél (Békéscsaba földrajza).

A harmincas évektől jó két évtizedig a megyében nem foglalkoztak malakológiai vizsgálatokkal, ennek okát a fentebb említetteken kívül a háborús viszonyokban kell keresnünk.

Az 50-es évek közepétől, mintegy másfél évtizeden keresztül kisebb megszakításokkal én végeztem rendszeres és naplózott gyűjtéseket Békéscsabán és tágabb környékén. Vizsgálataim eredményét 1972-ben a Magyar Biológiai Társaság Állattani Szakosztályában adtam elő, mely a Szakosztály közleményeiben meg is jelent nyomtatásban. A kutatás Békéscsaba városára és a tőle keletre eső kb. 20 km²-nyi területre terjedt ki. A gyűjtés eredményeként összesen 78 faj került elő 16579 egyedszámmal. Faunisztikailag legérdekesebb adat a tudományra és az ország területére nézve egy új faj felfedezése. Az ellenőrző vizsgálatok során azóta néhány faj adatai pontosításra szorultak, amit ebben a munkában igyekszem megtenni.

Az 1960-as évek végétől fordult intenzívebben a figyelmem Békés megye Molluscái felé, ettől kezdve végeztem a fauna alapjainak feltárását, aminek eredményéről most adok számot. Ugyanettől az időtől kezdett rendszeres gyűjtésekbe főként a megye északkeleti részein Varga András barátom, a gyöngyösi Mátra Múzeum

munkatársa, akit családi szálai is idekötnek. Feldolgozott adatait volt szíves rendelkezésemre bocsátani, amit ezen a helyen is köszönök. A legutóbbi évtized elejétől dr. Bába Károly főiskolai adjunktus barátom és kollegám végez a nyári terepgyakorlatok keretében jelentős tevékenységet a Békés megyei erdőségek malakocönológiai viszonyainak feltárásában. Kutatásainak eredményét szintén ebben a kötetben ismerteti. 1975-től dr. Domokos Tamás barátom és kutatótársam folytat tanulmányokat a Planorbidae család fajainak héjmorfológián alapuló variációstatisztikai vizsgálatában, ezzel kapcsolatosan a vízi fajok egyedfejlődésének periodicitásos törvényszerűségeit igyekeznek feltárni. Kutatásainak jelentőségét növeli az a tény, hogy a malakológiának ez az ága Wagner János óta eléggé elhanyagolt terület volt. A matematikai módszerek tökéletesedésével, korszerűségével jelentős eredményre számíthatunk. Domokos Tamás érdeklődési körébe tartozik még az archeomalakológia és a megye pleisztocén Mollusca-faunája is.

Ha tehát végigtekintünk megyénk malakológiai kutatásának történetén, megelégedéssel állapíthatjuk meg, hogy a legutóbbi másfél évtized a fellendülés korának tekinthető a korábbi időszak érdektelenségével, eseménytelenségével szemben.

A vizsgálat célja a megye, mint gyűjtőterület általános jellemzése, a fontosabb biotóp-csoportok megnevezése, a gyűjtött anyag rendszeres felsorolása a fajok elterjedési, előfordulási adatainak közlésével, végül a fauna ökológiai és genetikai értéklése volt.

A gyűjtőterület általános jellemzése és a fontosabb biotóp-csoportok

Békés megye természeti földrajzi viszonyairól részletes jellemzést nem szándékozom adni és nem is tárgya a dolgozatnak. Ezt régebbi és újabbkeletű, megyével foglalkozó monográfiákban szakavatott szerzők már megtették. Csupán a malakológiai szempontból nélkülözhetetlen rövid tájékoztatásra szorítkozom.

Békés megye területileg az ország egyik legnagyobb megyéje (5669 km²). Természetes határai nincsenek, északról Hajdú-Bihar és Szolnok, nyugatról Csongrád megyékkel, délről és keletről Romániával szomszédos. Természetföldrajzilag az Alföld Körösök vidéke tájegységében tartozik. Tengerszint feletti magassága 90 m körüli. Talajait elsősorban a mezősi és réti vályog, a déli és délkeleti részein a sós szerkezetes szikes agyag, a Körösök mentén öntéstalajok képezik. Éghajlata kontinentális, évi középhőmérséklete átlag 10 °C, a csapadékmennyiség értéke 500 mm. Mind a hőmérséklet, mind a csapadék évi megoszlása a változatos klimahatások következtében rendkívül szélsőséges. Növényzetére a löszpusztagyeppek, illetve a helyükön kialakult pusztagyeppek maradványtársulásai, a lápok és láperdők helyén létrejött másodlagos rétek, kultúrerdők, valamint sziki társulások és a folyómenti mocsárrétek, ligeterdők jellemzők. Növényföldrajzilag az alföldi flóravidékbe (Eupannonicum) sorolható. Állatvilága szegényes, faunája a közép-dunai faunakerületen belül az Alföld körzetének Nagy-Alföld faunajárásába tartozik. Az intenzív antropogén tevékenység eredményeképp a megye természeti viszonyai jelentősen megváltoztak és változnak ma is. A terület túlnyomó része mezőgazdasági hasznosítású. Ez a tény jelentősen meghatározza a természettudományos, ezen belül a malakofaunisztikai kutatások lehetőségét.

Vizsgálataimnál a következő biotóp-csoportok populációit igyekeztem feltárni:

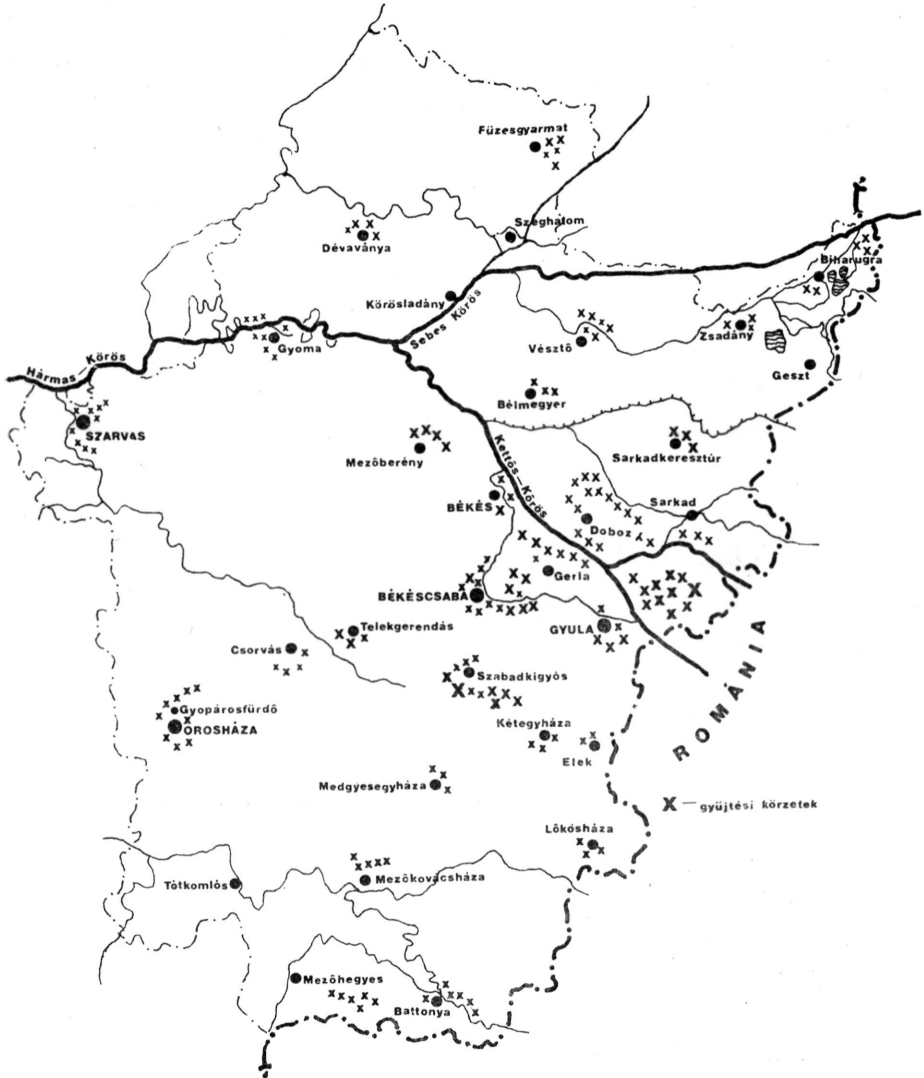
1. Folyók, holtágak, csatornák, árkok, halastavak nyíltvízi és vízkörnyéki Puha-

testűit (Fekete, Fehér, Kettős, Hármaskörös, Sebes Körös, Berettyó, Körös holtágak, Gyepes, Körös (Élővíz), Ölyves csatorna, Szárászér, Hosszúfoki főcsatorna, Kor-bely csatorna, Biharugrai halastavak, Gyopáros-tó);

2. Folyómenti mocsárrétek, ligeterdők puhatestűit (vésztői, mezőhegyesi, bé-kési, dobozi, gerlai, gyulai erdőségek);

3. Rétek, kultúrerdők, mezővédő erdősávok csigáit (Szabadkigyós, Csorvás, Mezőkovácsháza, Körösladány, Gyoma, Szarvas);

4. Szikések Molluscáit (Kardoskút, Szabadkigyós) és végül



1. ábra. Békés megye térképe a gyűjtési körzetek megjelölésével

Abb. 1. Bezirk Békés mit den Fundgebieten

5. Kultúrterületek fajait (kertek, temetők, szántóföldek fajait a megye számos pontján: Békéscsaba, Gyula, Békés, Telekgerendás, Mezőberény, Gyoma, Orosháza, Kétegyháza, Elek stb.) A lelőhelyek részletes felsorolását a fajok rendszertani részénél közlöm. A gyűjtési körzetekre vonatkozóan a mellékelt térképábrát nyújt áttekintést. (1. ábra)

A fajok rendszeres felsorolása

A jegyzékbe csak a Békés megyében élő, illetve a folyóhordalékkal, komposzttal távolabbi vidékről idekerült friss, tehát nemrég még élt héjmaradványú fajokat vettem fel. A fossiliák felsorolása nem képezi ennek a munkának a tárgykörét. Ezért hagytam ki ebből a jegyzékből a korábbi, Békéscsaba és környéke Mollusca-faunájáról írt dolgozatomban közölt *Anisus leucostoma* (MILLET), *Pisidium amnicum* (O. F. MÜLL.) és *Pisidium obtusale* (LAM.) fajokat, mert pleisztocén korúaknak vagy legalábbis félfossilisaknak bizonyultak. A rendszertani sorrendet és a nomenklatúrát illetően Pintér László: *Katalog der rezenten Mollusken Ungarns* (1974) c. munkája szolgált alapul. A lelőhelyi adatok után zárójelbe tett számok az egyedszámokat jelölik. A gyűjtő nevét csak akkor tüntetem fel (lg=legit; gyűjtötte), ha a tételt nem én gyűjtöttem.

Classis: Gastropoda

Subclassis: Prosobranchia

Ordo: Mesogastropoda

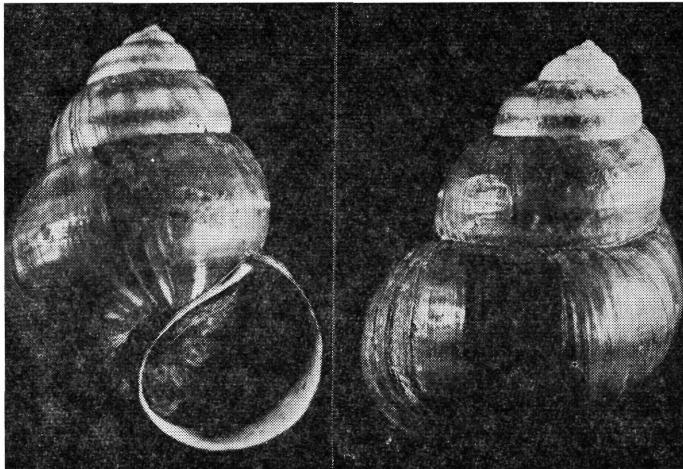
Superfamilia: Viviparacea

Familia: Viviparidae

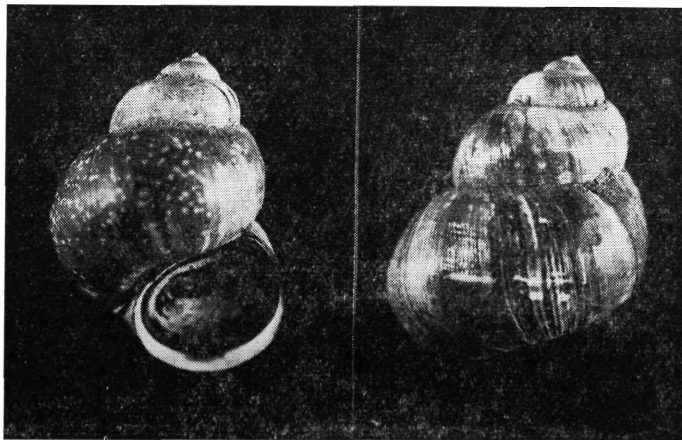
Genus: *Viviparus* MONTFORT 1810

Subgenus: *Viviparus* s. str.

acerosus (BOURGUIGNAT 1862) (2—3 ábra)



2. ábra. *Viviparus acerosus* (BOURG. 1862) átlagosan fejlett példányai. Békéscsaba, Körös csatorna a békési zsilipnél, 1960.2.29. leg. Kovács Gy.
Abb. 2. Durchschnittlich entwickelte Exemplare von *Viviparus acerosus* (BOURG. 1862), Békéscsaba, Körös-Kanal, bei der Schleuse Békés.



3. ábra. *Viviparus acerosus* (BOURG. 1862) feltűnően kis termetű példányai. Gyula, Vár előtti csónakázó tó, 1972. 10. 16. leg. Kovács Gy.
Abb. 3. Auffallend kleine Exemplare von *Viviparus acerosus* (BOURG. 1862), Gyula im Vergnügungsteich vor der Burg.

Elterjedése: dunai, balkáni

Megyei előfordulása: Békéscsaba, Körös csatorna a veszelyi hídnál 1956. 8. 30. (25) — 1958. 7. 15. (42) — Békéscsaba, Körös csatorna a békési zsilipnél 1960. 2. 29. (1245) — 1960. 8. 22. (30). — Gerla: Körös csatorna 1963. 7. 2. (10) — Doboz: Kettős Körös 1964. 5. 15. (21) — Gyoma: Hármás Körös 1970. 8. 14. (2) — Szarvas: Holt Körös 1971. 11. 11. (15) — Gyula: vár előtti csónakázó tó 1972. 10. 6. (10) — Békés, Dánfok: árok 1973. 1. 27. (16) — Békéscsaba, Kastélyi szőlők, öntözött rét: árok 1977. 4. 26. (1) — Vésztő: Holt Körös 1977. 5. 24. (1) — Szarvas-Káka: tógazdaság 1979. 4. 23. (2) — Biharugra: halgazdaság 1977. 3. 15. (3) lg. Gyöngyi B. Feltűnően nagy egyedei Biharugrán a halastavakban, kistermetűek a gyulai vár környéki csónakázó tóban élnek. A faj a megye egész területén álló és lassan folyó vizekben egyaránt gyakori és közönséges.

Superfamilia: Valvatacea

Familia: Valvatidae

Genus: *Valvata* O. F. MÜLLER 1774

Subgenus: *Valvata* s. str.

cristata O. F. MÜLLER 1774

Elterjedése: palearktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körös csatorna a békési zsilipnél 1960. 324. (38).

Csupán erről az egyetlen lelőhelyről került eddig elő.

Subgenus: *Cincinna* FÉRUSSAC 1821

piscinalis (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: palearktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körös csatorna 1956. 8. 9. (3) — 1960. 2. 29. (100) — 1960. 3. 24. (323) — Doboz: Kanászzug: árok 1963. 17. 2. (3) — Békéscsaba, Fényes: árok 1963. 7. 9. (27) — Békéscsaba, Sikony: Körös csatorna 1964. 4. 5. (10) — Békéscsaba, Kastélyi szőlők árok 1964. 4. 20. (7) — Sarkadkeresztur: Köleséri csatorna 1967. 5. 7. (7) lg. Varga A. — Szeghalom: Ölyves

csatorna a zsilipnél 1969. 10. 17. (18) — Körösladány: Sebes Körös 1970. 5. 3. (4) — Gyoma: Hármaskörös 1970. 8. 14. (2) — Békés, Dánfok: árok 1973. 1. 27. (1) — Szarvas: Holt Körös 1975. 11. 14. (4) — Gyopárosfürdő: tó 1976. 8. 19. (2) — Battonya: Szarazér melletti kubikgödrök 1977. 4. 28. (1). Főként folyókban, árkokban élő faj, a vizek szennyezettségére érzékeny.

Superfamilia: Rissoacea

Familia: Hydrobiidae

Subfamilia: Lithoglyphinae

Genus: Lithoglyphus HARTMANN 1821

naticoides (C. PFEIFFER 1828)

Elterjedése: pontusi

Megyei előfordulása: Békés: Körös csatorna 1959. 4. (33) — Békéscsaba: Körös csatorna 1959. 7. 3. (15) — 1960. 2. 29. (1000) — 1960. 3. 24. (2210) — Gyula, József A. szanatórium: Fekete Körös 1962. 6. 24. (9) — Békéscsaba, Kiszényes 1963. 6. 1. (1) — Doboz: Kettős Körös 1964. 5. 15. (210) — Békéscsaba, Kasztélyi szőlők: árok 1967. 4. 20. (7) — Békésszentandrás: Hármaskörös 1966. 8. 20. (5410) — Gyoma: Hármaskörös 1970. 8. 14. (20) — Körösladány: Sebes Körös 1969. 10. 30. (20) — Szeghalom: Berettyó a közúti hídnál 1969. 10. 16. (14) — Szarvas: Holt Körös 1971. 11. 11. (4) — 1975. 11. 14. (6) — Goboz: Kettős Körös 1976. 9. 12. (50) lg. dr. Domokos T. — Gyula csigakert 1972. 9. 5. (2)

A megye folyó és állóvizeiben helyenként óriási tömegben található.

Familia: Bithyniidae

Genus: Bithynia LEACH 1818

Subgenus: Bithynia s. str.

tentaculata (LINNÉ 1758)

Elterjedése: palearktikus

Megyei előfordulása: Doboz, Kanászbug: árok 1963. 7. 2. (20) — Békéscsaba, Sikony: Körös csatorna 1964. 4. 5. (3) — Békéscsaba, Körös csatorna a gyulai zsilip után 1968. 8. 15. (128) — Békés, Dánfok: árok 1973. 1. 27. (14) — Póstelek: erdei árok 1974. 5. 27. (2) — 1977. 7. 18. (8) — Szarvas: Holt Körös 1975. 2. 27. (19) — 1975. 11. 14. (20) — Gyopárosfürdő: tó 1976. 8. 19. (2)

Holtágak, árkok dúsnövényzetű vizeiben fordul elő.

Subclassis: Euthyneura

Ordo: Basommatophora

Subfamilia: Ellobiacea

Familia: Ellobiidae

Subfamilia: Carychiinae

Genus: Carychium O. F. MÜLLER 1774

minimum O. F. MÜLLER 1774

Elterjedése: Európa, Szibéria

Megyei előfordulása: Gyula, József A. szanatórium: Fekete Körös partja 1962. 6. 24. (116) — Békéscsaba, 1. sz. kertészeti telep 1964. 4. 20. (1) — Szarvas: Holt Körös partja 1976. 7. 1. (22) — Mezőhegyes: Negyvennyolcas erdő 1977. 4. 28. (2)

Vízpartokon és erdők nedves avarszintjében található amfibikus csiga.

tridentatum (RISSO 1826)

Elterjedése: Európa

Megyei előfordulása: Békéscsaba, Dajkakert: árokpart 1960. 9. 29. (30) — 1961.

3. 14. (42) — 1961. 3. 6. (68) — Békéscsaba, 1. sz. kertészeti telep 1964. 4. 20. (9) — Szabadkígyós. Kastélypark: vízpart 1969. 5. 10. (2) .

Subfamilia: Latiacea

Familia: Acroloxidae

Genus: Acroloxus BECK 1837

lacustris (LINNÉ 1758) (4/a. ábra)

Elterjedése: Európa, Szibéria

Megyei előfordulása: Békéscsaba, Körgát mögötti mocsarak 1959. 8. 10. (7)

— Békéscsaba. Körös csatorna: vízi növényeken 1960. 2. 29. (10) — Békéscsaba: mocsaras terület a volt lőtérnél 1961. 2. 18. (7) — Doboz. Kanászszug: árok 1963. 6. 5. (7) — 1963. 7. 2. (6) — Békéscsaba. Erdélyi sor mögötti mocsaras terület 1968. 5. 19. (9) — 1968. 8. 14. (20) — Szarvas: Holt Körös 1971. 11. 11. (1) — 1975. 11. 14. (8) — Békéscsaba. Kastélyi szőlők, öntözött rét: árok 1977. 4. 26. (16) — Szabadkígyós: szikes pusztá: pocsolyák 1977. 9. 25. (15) lg. dr. Domokos T.

Vizek partszegélyén élő növényeken, illetve a gyökerek között él. A tapasztalatok szerint elég tág tűrésű hatású, mert szikes pocsolyákban is megtalálható

Superfamilia: Lymnaeacea

Familia: Lymnaeidae

Genus: Lymnaea LAMARCK 1799

Subgenus: Lymnaea s. str.

stagnalis (LINNÉ 1758)

Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba, Körgát mögötti mocsarak a volt lőtérnél 1959. 8. 10. (6) — Békéscsaba. Körös csatorna 1960. 2. 29. (300) — 1960. 3. 24. (25) — Békéscsaba, Dajkakert: árok 1960. 9. 24. (3) — Doboz, Kanászszug: árok 1963. 6. 5. (2) — 1963. 7. 2. (3) — Gerla: Körös csatorna 1963. 7. 2. (6) — Békéscsaba,

Fényes: árok 1963. 7. 9. (3) — Körösladány, Sebes Körös: kubikgödrök 1971. 4. 1. (15) — Gyula, vár melletti csónakázó tó 1972. 10. 6. (6) Békés, Dánfok: árok 1973. 1. 27. (12) — Battonya. Szárazér melletti kubikgödrök 1977. 4. 28. /1/ — Vésztő Holt: Körös 1977. 5. 24. (4)

— Szarvas-Káka: mocsaras terület 1977. 4. 23. (3) — Póstelek: erdei árok 1977. 7. 18. (1) — Biharugra: halastavak 1977. 3. 15. (2) lg. Gyöngyi B. Zsadány: Korhály csatorna 1977. 9. 25. (2)

Álló és lassan folyó vizekben, folyók menti kubikokban meggyeszte közönséges

Subgenus: Stagnicola LEACH 1830

palustris (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körgát mögötti mocsaras terület a volt lőtérnél 1961. 2. 18. (20) — Békéscsaba, Fényes: árok 1963. 7. 9. (3) — Szarvas: Holt Körös 1971. 11. 11. (1) — 1975. 2. 27. (2) — 1975. 11. 14. (12) — Battonya: Szárazér melletti kubikgödrök 1977. 4. 28. (63)

A megye területén eddig elég kevés lelőhelyről ismert, ott nem ritka.

corvus (GMELIN 1788)

Elterjedése: Közép-Európa

Megyei előfordulása: Békéscsaba, Kisfényes: árok 1963. 6. 1. (8) — Békéscsaba: Körös csatorna a KISZ-tábornál 1964. 5. 31. (250) — 1968. 8. 15. (58) — Gyoma: Hármaskörös 1970. 8. 14. (9) — Békés, Dánfok: árok 1973. 1. 27. (17) — Póstelek: erdei árok 1977. 7. 18. (1).

Egyes szerzők szerint az előző faj nagyobb termetű változata. A megyében nem találhatók azonos biotópban. Előfordulása szórványos.

Subgenus: *Galba* SCHRANK 1803

truncatula (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba. Körös csatorna partja 1959. 7. 3. (2) — Gyula, József A. szanatórium: Fekete Körös partja 1960. 4. 13. (3) — Békéscsaba, Körös csatorna partja a békési zsilipnél 1960. 3. 22. (6) — Békéscsaba, Dajkakert: árokpart 1960. 8. 24. (1) — Békéscsaba: Körgát mögötti mocsarak 1961. 8. 18. (3) — Békéscsaba, Fényes: árokpart 1963. 7. 9. (1) — Békéscsaba, 1. sz. kertészeti telep 1964. 4. 20. (3) — Békéscsaba, 2. sz. kertészeti telep 1964. 5. 5. (60) — Békéscsaba. Kastélyi szőlők: árokpart 1967. 4. 20. (165) — Gyoma, Hármaskörös: ártéri pocsolyák 1970. 8. 14. (1) — Battonya. Szárazér melletti kubikgödrök 1977. 4. 28. (68) — Vésztő: Holt Körös partja 1977. 5. 24. (6).

A megye vizeinek partszegélyén, mint amfibikus faj sokfelé megtalálható.

Subgenus: *Radix* MONTFORT 1810

auricularia (LINNÉ 1758)

Elterjedése: palearktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba, Körös csatorna a gyulai zsilipen túl 1958. 7. 15. (54) — Békéscsaba, Körös csatorna a békési zsilipnél 1960. 2. 29. (8) — Gerla: Körös csatorna 1963. 7. 2. (6) — Szeghalom: Ölyves csatorna a zsilipnél 1969. 10. 17. (1) — Békés, Dánfok: árok 1973. 1. 27. (9) — Szarvas: Holt Körös és partja 1975. 11. 14. (1) — Doboz: Kettős-Körös a közúti hídnál 1976. 9. 12. (8) lg. dr. Domokos T. — Biharugra: halastavak 1977. 3. 15. (7) lg. Gyöngyi B. Doboz, Sebesfoki járás: Körös holtág 1977. 7. 12. (8).

Elég gyakori vízi csiga.

peregra ovata (DRAPARNAUD 1805)

Elterjedése: palearktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba, Fényes: árok 1963. 7. 9. (35) — Doboz, Kanászug: árok 1963. 6. 5. (18) — 1963. 7. 2. (17) — Békéscsaba, Körös csatorna a KISZ-tábornál 1968. 8. 15. (2) — Doboz. Marói erdő melletti árok 1968. 8. 25. (135) — 1969. 8. 28. (5) — Gyoma. Hármaskörös: ártéri pocsolyák 1970. 8. 14. (11) — Körösladány, Sebes Körös: ártéri kubikgödrök 1971. 4. 1. (125) — Gyula: vár előtti csónakázó tó 1972. 10. 6. (12) — Békés, Dánfok: árok 1973. 1. 27. (4) — Battonya: Szárazér melletti kubikgödrök 1977. 4. 28. (25) — Vésztő: Holt Köröság 1977. 5. 24. (2) — Póstelek: erdei árok 1977. 7. 18. (2)

Előfordulása az előző fajkéhez hasonló.

Familia: Physidae

Genus: *Physa* DRAPARNAUD 1801

fontinalis (LINNÉ 1758)

Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körös csatorna a békési zsilipnél 1960. 2. 29. (56)

Csupán erről az egyetlen lelőhelyről került elő.

acuta DRAPARNAUD 1805

Elterjedése: mediterrán

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körös csatorna a békési zsilipnél 1960. 2. 29. (185) — Póstelek: erdei árok 1961. 8. 4. (3) — Békéscsaba, Dajkakert: árok 1963. 3. 30. (1) — Békéscsaba, Fényes: árok 1963. 7. 9. (20) — Békéscsaba: Pamszövő gyár mögötti árok 1964. 2. 31. (20) — Szabadkígyós, Kastélypark: tó

1969. 5. 10. (2) — Gyoma. Hármaskörös: ártéri pocsolyák 1970. 8. 14. (2) — Szeghalom: Ölyves csatorna a zsilipnél 1969. 10. 17. (3) — Körösladány Sebes Körös melletti kubikgödrök 1971. 4. 1. (20) — Gyula: vár melletti csónakázó tó 1972. 10. 6. (2) — Békés Dánfok: árok 1973. 1. 27. (2) — Szarvas: Holt Körös 1975. 8. 27. (7) — 1977. 10. 11. (7) — Gyula: Vasútállomás melletti mocsaras terület 1975. 3. 14. (2) — Battonya: Szárazér melletti kubikgödrök 1975. 10. 30. (12) — 1977. 4. 28. (4) — Doboz: Kettős Körös 1976. 9. 12. (3) lg. dr. Domokos T. — Gyula. Farkashalom: mocsaras árok 1977. 5. 19. (2) — Vésztő: Holt-Köröság 1977. 5. 24. (18) — Doboz. Sebesfoki járás: Holt Körös 1977. 7. 12. (90) — Szabadkígyós: Kastélypark: kiszáradt tómeder 1977. 7. 16. (1) — Szabadkígyós, szikes puszta: pocsolyák 1977. 9. 25. (2) lg. dr. Domokos T.

A számos lelőhely tanúsága szerint a *Physa fontinalis*-nál sokkal gyakoribb, annál életképesebbnek látszik. Eredetileg behurcolással terjedt el az országban. Akváriumokba is szívesen telepítik.

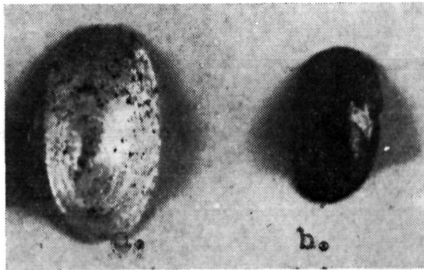
Familia: Planorbidae

Subfamilia: Miratestinae

Genus: *Ferrissia* WALKER 1903

wautieri (MIROLLI 1960) 4/b. ábra)

Elterjedés: egyenlőre bizonytalan



4. ábra. a) *Acroloxus lacustris* (L. 1758). Békéscsaba, Erdélyi sor mögötti mocsaras terület, 1965. 5. 19. leg. Kovács Gy. b) *Ferrissia wautieri* (MIR. 1960). Gyula, Vasútállomás melletti mocsaras terület, 1975. 9. 26. leg. Kovács Gy.

Abb. 4. a) *Acroloxus lacustris* (L. 1758). Békéscsaba, Sumpfiges Gebiet hinter der Erdélyi Gasse. b) *Ferrissia wautieri* (MIR. 1960). Gyula. Sumpfiges Gebiet neben der Bahnstation

Megyei előfordulása: Békéscsaba. Dajkakert: árok 1960. 9. 24. (1) — Sarkadkeresztúr: Köleséri csatorna 1967. 8. 15. (8) lg. Varga A. — Körösladány: Sebes-Körös melletti kubikgödrök 1969. 10. 30. (1) — Szarvas: Holt-Körös 1971. 11. 11. (7) — 1975. 2. 27. (13) — Szeghalom: Ölyves csatorna a zsilipnél 1969. 10. 17. — Gyula: Vasútállomás melletti mocsaras terület 1975. 9. 26. (18) — Doboz. Sebesfoki járás: Körös holtág 1977. 7. 12. (5).

Az utóbbi években vált ismertté Magyarországon dr. Pintér István kutatásai

nyomán. Egyenlőre az elterjedésére és előfordulására vonatkozó adataink elég hézagosak.

A megyéből az első adat Varga Andrásról származik, aki Sarkadkeresztúron találta meg. Azóta számos lelőhelyről került elő. Rokonfajánál az *Acroloxus lacustris*-nál kevésbé bírja elviselni az asztatikus körülményeket, a vizek szennyezettségét.

Subfamilia: Helisomatinae

Genus: *Planorbarius* FRORIEP 1706

corneus (LINNÉ 1858)

Elterjedése: Európa, Szibéria

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körgát mögötti mocsarak a volt lőtérnél 1959. 8. 10. (53) — Békéscsaba: Körös csatorna a békési zsilipnél 1960. 2. 9. (350) — Gyula, József A. szanatórium: Fekete-Körös 1960. 3. 13. (4) — Szeghalom: Berettyó 1960. 4. 5. (40) — Békéscsaba, Dajkakert: árok 1960. 9. 19. (14) — Póstelek: erdei árok 1961. 8. 4. (5) — Doboz, Kanászzug: árok 1963. 6. 5. (6) — Békéscsaba, Kiszényes: árok 1963. 6. 1. (1) — Körösladány: Sebes-Körös melletti kubikgödrök (8) — Gyoma: Hármaskörös 1970. 8. 14. (20) — Békés, Dánfok: árok 1973. 1. 27. (11) — Békéscsaba, Kastélyi szőlők, öntözött tér: árok 1977. 4. 26. (16) — Battonya. Szárazér melletti kubikgödrök 1977. 4. 28. (30) — vésztő: Holt Köröság 1977. 5. 24. (10) — Póstelek: erdei árok 1977. 7. 18. (8) — Zsadány: Korhály csatorna 1977. 9. 25. (30) — Szabadkígyós. szikes pusztá: pocsolyák 1977. 9. 25. lg. dr. Domokos T. A megye legkülönbözőbb vizeiben egyaránt igen közönséges. Gyakoriak a fajváltozatai is.

Subfamilia: Planorbiana

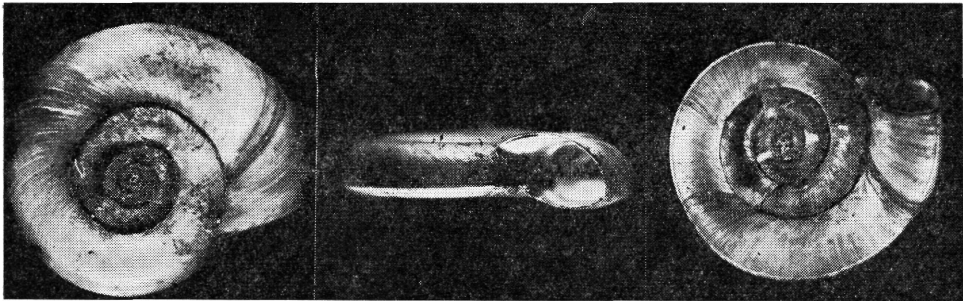
Tribus: Planorbini

Genus: *Planorbis* O. F. MÜLLER 1774

planorbis (LINNÉ 1758) (5, 6 ábra)

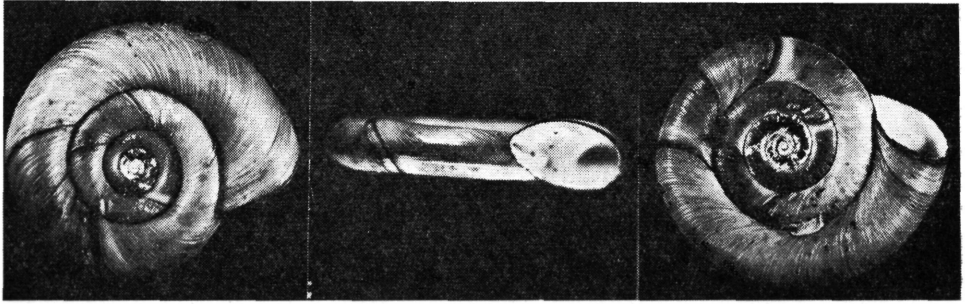
Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körgát mögötti mocsaras terület a volt lőtérnél 1958. 9. (46) — 1959. 8. 10. (55) — Gyula, József A. szanatórium: Fekete Körös 1960. 3. 13. (1) — Békéscsaba, Dajkakert: árok 1960. 9. 19. (7) — 1962. 10. 28. (7) — Békéscsaba, Fényes: árok 1963. 7. 9. (158) — Békéscsaba, Körös csatorna a gyulai zsilipen túl 1968. 8. 15. (123) — Gyoma: Hármaskörös 1970. 8.



5. ábra. *Planorbis planorbis* (L. 1758) tompaszegélyű példányai. Békéscsaba, Körgát mögötti mocsaras terület a volt lőtérnél, 1958. 9. leg. Kovács Gy.

Abb. 5. Stumpfrandige Exemplare von *Planorbis planorbis* (L. 1758). Békéscsaba. Sumpfiges Gebiet hinter dem Runddeich bei dem ehemaligen Schiessplatz.



6. ábra. *Planorbis planorbis* (L. 1758) típusos példányai. Harkányfürdő (Baranya m.), Vasútállomás melletti árok 1976. 8. 8. leg. Kovács Gy.

Abb. 6. Typische Exemplare von *Planorbis* (L. 1758) Harkányfürdő Bez. Baranya. Graben neben der Bahnstation.

14. (16) — Körösladány. Sebes Körös melletti kubikgödrök 1971. 4. 1. (1) — Békés, Dánfok: árok 1973. 1. 27. (4) — Szarvas: Holt Körös 1975. 11. 14. (4) — Békéscsaba, Kastélyi szőlők, öntözött rét: árok 1977. 4. 26. (30) — Battonya: Szárazér melletti kubikgödrök 1977. 4. 28. (11) — Vésztő: Holt Köröság 1977. 5. 24. (6) — Póstelek: erdei árok 1977. 7. 18. (3)

Dúsnövényzetű holtágak, csatornák, árkok jellemző faja. Gyakoriak különösen Békéscsaba környékén az irodalomban közöltektől eltérő, tompa szegélyű példányai.

Genus: *Anisus* STUDER 1820

spirorbis (LINNÉ 1758)

Elterjedése: palearktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körös csatorna a békési zsilipnél 1960. 3. 24. (8) — Békéscsaba: Körgát mögötti mocsaras terület a volt lőtérnél 1960. 5. 14. (50) — Póstelek: erdei árok 1960. 7. 11. (9) — Békéscsaba, Dajkakert: árok 1960. 9. 19. (5) — 1962. 10. 28. (2) — Békéscsaba: Körgát mögötti árok a Pamutszövő gyárnál 1961. 2. 18. (3) — Sarkad. Mályvádi erdő: árok 1963. 7. 5. (1) — Békéscsaba, Fényes: árok 1963. 7. 9. (2) — Békéscsaba: Erdélyi sor mögötti mocsaras terület 1968. 5. 19. (54) — 1968. 8. 14. (38) — Gyoma: Hármaskörös 1970. 8. 14. (10) — Körösladány: Sebes Körös melletti kubikgödrök 1971. 4. 1. (1) — Békés, Dánfok: árok 1973. 1. 27. (4) — Szarvas Holt Körös 1975. 2. 27. (14) — 1975. 11. 14. (110) — Gyula, József A. szanatórium; városerdő: árok 1975. 7. 25. (2) — Battonya: Szárazér 1975. 10. 30. (2) — Gyopárosfürdő: tó 1976. 8. 19. (610) — Békéscsaba, Kastélyi szőlők, öntözött rét: árok 1977. 4. 26. (4) — Gyula, Farkashalom: mocsaras terület 1977. 5. 19. (2) — Bélmegyer-Fáspusztá: árok 1977. 5. 23. (1) lg. dr. Domokos T. — Szabadkígyós: szikes pusztá: pocsolyák 1977. 9. 25. (25) lg. dr. Domokos T.

Egyike a legközönségesebb vízi csigáknak. A szennyezett és szikes vizeket is jól elviseli.

vortex (LINNÉ 1758)

Elterjedése: Európa, Szibéria

Megyei előfordulása: Szarvas: Holt Körös 1975. 11. 14. (3) — 1977. 10. 11. (35) Eddig csupán erről az egyetlen lelőhelyről került elő, itt nem ritka.

Genus: *Gyraulus* CHARPENTIER 1837

Subgenus: *Gyraulus* s. str.

albus (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba; Körgát mögötti mocsaras terület a volt lőtérnél 1959. 8. 10. (1) — Gyula, József A. szanatórium: Fekete Körös 1960. 3. 13. (1) — Békéscsaba: Körös csatorna a békési zsilipnél 1960. 3. 22. (10) — Biharugra: Nagysziki tó 1973. 3. 17. (1) lg. Varga A. — Békéscsaba: Körgát mögötti árok a Pamutzövő gyár mögött 1963. 5. 20. (15) — Doboz, Kanászzug: árok 1963. 6. 5. (4) — 1963. 7. 2. (2) — Békéscsaba, Fényes árok 1963. 7. 9. (2) — Békéscsaba, Kastélyi szőlők, árok 1967. 4. 20. (3) — Békéscsaba: Körös csatorna a gyulai zsilipen túl 1968. 8. 15. /1/ — Békéscsaba, Dajkakert: árok 1961. 3. 14. (1) — Gyoma: Hármaskörös 1970. 8. 14.

(42) — Szeghalom: Ölyves csatorna a zsilipnél 1969. 10. 17. (8) — Körösladány: Sebes Körös melletti kubikgyödrök 1969. 10. 30. (1) — Szarvas: Holt Körös 1971. 11. 11. (6) — 1975. 2. 27. (27) — Gyula: vár előtti csónakázó tó 1972. 10. 6. (5) — Biharugra: halastavak 1973. 8. 12. (1) lg. Varga A. — 1977. 10. 8. (1) lg. Gyöngyi B. — Sarkadkeresztúr: Kőleséri csatorna 1974. 8. 5. (2) lg. Varga A. — Doboz, Sebesfoki járás: Körös holtág 1977. 7. 12. (5) .

A megye egész területén előfordul álló és lassan folyó vizekben.

Genus: *Armiger* HARTMANN 1843

crista (LINNÉ 1758)

Elterjedése: Európa

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körös csatorna a békési zsilipnél 1960. 3. 24. (2) — Békéscsaba: Körgát mögötti árok a Pamutzövő gyárnál 1961. 2. 18. (5) — 1963. 4. 4. (3) — 1964. 3. 31. (2) — Békéscsaba: Erdélyi sor mögötti mocsaras terület 1968. 5. 19. (84) — 1968. 8. 14. (15) — Békés, Dánfok: árok 1973. 1. 27. (48) — Szarvas: Holt Körös 1975. 2. 27. (1) — 1975. 11. 14. (2) — Gyula: Vasútállomás melletti mocsaras terület 1975. 10. 9. (5) — Békéscsaba, Kastélyi szőlők, öntözött rét: árok 1977. 4. 26. (1) — Doboz, Sebesfoki járás: Holt Köröság 1977. 7. 12. (1).

Eléggye gyakori, aprótermetű vizi csigafaj.

Tribus: *Segmentinini*

Genus: *Hippeutis* CHARPENTIER 1837

complanatus (LINNÉ 1758)

Elterjedése: Európa, Nyugat-Ázsia

Megyei előfordulása: Doboz, Kanászzug: árok 1963. 6. 5. (3) — Gyoma, Hármaskörös: ártéri pocsolyák 1970. 8. 14. (2) — Szeghalom: Ölyves csatorna a zsilipnél 1969. 10. 17. (8) — Szarvas: Holt Körös 1975. 11. 14. (40) Megyei előfordulása szórványos.

Genus: *Segmentina* FLEMING 1817

nitida (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: palearktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körgát mögötti mocsarak a volt lőtérnél 1959. 8. 10. (185) — 1961. 2. 18. (10) — Békéscsaba, Dajkakert: árok 1960. 9. 19. (3) — Póstelek: erdei árok 1961. 8. 4. (10) — Gyula, József A. szanatórium: Fekete Körös 1962. 6. 14. (7) — Békéscsaba: Erdélyi sor mögötti mocsaras terület 1968. 5. 26. (3) — Biharugra: Nagysziki tó 1973. 3. 17. (1) lg. Varga A. — Békéscsaba, Kastélyi szőlők, öntözött rét: árok 1977. 4. 26. (16) — Szabadkígyós, szikes puszták: pocsolyák 1977. 9. 25. (30) lg. dr. Domokos T.

Gyakori vízi faj. A vizek szennyezettségét, hasonlóan az *Anisus spirorbis*-hoz, jól bírja.

Ordo: Stylommatophora

Superfamilia: Pupillacea

Familia: Cochlicopidae

Genus: *Cochlicopa* RISSO 1826

lubrica (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Gyula, József A. szanatórium: Fekete Körös partja 1960. 3. 13. (41) — 1962. 6. 24. (9) — Békéscsaba: Körös csatorna a békési zsilipnél 1960. 3. 22. (7) — Békéscsaba, Kőrgát mögötti árok a Pamutzsövő gyárnál 1961. 8. 18. (8) — 1963. 4. 4. (6) — Békéscsaba, Széchenyi liget 1962. 12. 17. (5) — 1963. 4. 29. (2) — Békéscsaba: 1. sz. kertészeti telep 1964. 4. 20. (3) — Doboz, Marói erdő, tölgyes 1964. 5. 15. (24) — Szabadkígyós. Kastélypark: tópart 1969. 5. 10. (11) — Kőrösladány: Tüköry park 1970. 3. 26. (3) — Orosháza: Szegedi út melletti temető 1970. 3. 27. (1) — Kőrösladány: Tüköry park 1974. 4. 30. (12) — Gyoma: Hármaskörös partja 1970. 8. 14. (3) — Gyula: Vasútállomás melletti mocsaras terület 1975. 3. 19. (14) — Gyula. városerdő, akácos: árokpart 1975. 7. 25. (1) — Gyula: vasútállomás melletti temető 1975. 10. 10. (1) — Szarvas: Holt Körös partja 1975. 11. 14. (5) — Gyoma. Liget: avar 1976. 4. 27. (10) — Békéscsaba: Erdélyi-sor mögötti erdőcske: avar 1976. 7. 8. (30) — Gyopárosfürdő. Liget: avar 1976. 8. 19. (28) — Biharugra: halastavak környéke 1973. 3. 21. (3) lg. Varga A. — Doboz. Marói erdő 1974. 8. 10. (8) — Békéscsaba, Kastélyi szőlők, öntözött rét: árokpart 1977. 4. 26. (8) — Battonya Szárazér melletti kubikgödörök szegélye 1977. 4. 28. (10) — Mezőhegyes. Negyvennyolcas erdő, keverterdő: avar 1977. 4. 28. (50) — Gyula. Farkashalom: mocsaras árok partja 1977. 5. 19. (5) — Szabadkígyós. Kastélypark: kiszáradt tömeder 1977. 7. 16. (8) — Zsadány: Seregélyi erdő 1977. 9. 5. (4)

Nagyon közönséges nedvességkedvelő állat. Gyakori települések belterületén, kertekben, temetőkben is.

lubricella (PORRO 1837)

Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körös csatorna partja a békési zsilipnél 1960. 3. 24. (1) — Békéscsaba. Dajkakert árokpart 1960. 9. 19. (26) — 1961. 3. 6. (12) — 1961. 3. 14. (109) — Póstelek: erdei árok partja 1961. 8. 4. (12) — Gyula. József A. szanatórium: Fekete Körös partja 1962. 6. 24. (1) — Békéscsaba, Dajkakert: akácos 1963. 3. 30. (23) — Békéscsaba: Kőrgát mögötti árokpart a Pamutzsövő gyárnál 1963. 5. 20. (18) — Sarkad. Mályvádi erdő: akácos 1963. 7. 5. (15) — Békéscsaba: 2. sz. kertészeti telep 1964. 4. 20. (72) — Békéscsaba. Kastélyi szőlők, árokpart 1967. 4. 20. (5) — Szabadkígyós. Kastélypark: tópart 1969. 5. 10. (2) — Kőrösladány: Tüköry park 1974. 4. 30. (15) — Orosháza. Szegedi út melletti temető 1975. 3. 13. (2) — Szarvas: Holt Körös partja 1976. 7. 1. (10) — Békéscsaba: Erdélyi-sor mögötti gátoldal 1976. 7. 8. (1) — Biharugra: halastavak környéke 1973. 3. 21. (2) lg. Varga A. — Bélmegyer. Fáspuszta: árokpart 1977. 5. 23. (2) lg. dr. Domokos T.

Testvérfajnál ritkább, gyakran egy biotópban található vele.

Familia: Vertiginidae

Superfamilia: Truncatellinae

Genus: *Truncatellina* LOWE 1852

cylindrica FÉR USSAC 1807

Elterjedése: Európa

Megyei előfordulása: Békéscsaba. Dajkakert: árokpart 1961. 3. 13. (7) — 1962. 10. 28. (20) — Póstelek, erdőség: avar 1961. 8. 4. (18) — Békéscsaba. Dajkakert: akác 1963. 8. 30. (52) — Békéscsaba: Körgát-oldal a Pamutszövő gyár mögött 1963. 4. 4. (9) — 1963. 5. 20. (15) — Doboz. Kanászzug, köriserdő: avar 1963. 6. 5. (105) — Gyoma: Hármaskörös gárodala 1970. 8. 14. (2) — Doboz. Marói erdő: avar 1971. 5. 14. (6) — Doboz. Sebesfoki járás, erdőség: avar 1972. 4. 11. (16) — Kőrösladány: Tüköry park 1974. 4. 30. (15) — Csorvás. Petőfi puszta, mezővédő erdősáv: avar 1975. 9. 20. (109) — Gyoma, liget: avar 1976. 4. 27. (1) — Szarvas. Ótemető, akác: avar 1976. 7. 1. (272) — Mezőhegyes. Negyvenyolcas erdő: avar 1977. 4. 28. (20) — Szabadkigyós Nagyerdő, keverterdő: avar 1977. 7. 8. (23) — Zsadány: Seregély erdő 1977. 9. 25. (5)

Gyakori faj a megye egész területén. Elsősorban erdőségek avarvízszintjében él, de jól bírja a xerotherm viszonyokat is.

Subfamilia: Vertigininae

Genus: *Vertigo* O. F. MÜLLER 1774

Subgenus: *Vertigo* s. str.

antivertigo (DRAPARNAUD 1801)

Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba, Dajkakert: árokpart 1960. 9. 19. (2) — Szarvas: Holt Körös partja 1975. 2. 27. (1) — 1975. 11. 4. (2) — 1976. 7. 1. (10) Csupán erről a két megyei lelőhelyről került elő.

pygmaea (DRAPARNAUD 1801)

Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Gyula, József A. szanatórium: Fekete Körös partja 1962. 4. 24. (2) — Békéscsaba: Körgát mögötti árokpart a Pamutszövő gyárnál 1967. 7. 12. (1) — Biharugra: halastavak környéke 1973. 3. 21. (3) lg. Varga A. — Szabadkigyós, szikes puszta: pocsolyák 1977. 9. 21. (1) lg. dr. Domokos T.

Területünkön a faj igen ritka.

Familia: Orculidae

Genus: *Orcula* HELD 1837

Subgenus: *Sphyradium* CHARPENTIER 1837

doliolum (BRUDGUIERE 1792)

Elterjedése: délkelet-meridionális

Megyei előfordulása: Békéscsaba; 2. sz. kertészeti telep: komposztból 1964. 5. 5. (1)

A megyébe hegyvidékről behurcolt faj, itt nem telepedett meg.

Familia: Chondrinidae

Subfamilia: Chondrininae

Genus: *Granaria* HELD 1837

frumentum (DRAPARNAUD 1801)

Elterjedése: dél-alpesi, meridionalis

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körös csatorna partja a békési zsilipnél 1960. 3. 24. (7) — Póstelek: akác 1963. 5. 31. (4) — Bánkút: Kétegyházi út melletti árokpart 1963. 10. 18. (1) — Békéscsaba: Széchenyi liget 1963. 3. 4. (11) — 1964. 5. 18. (23) — Orosháza: Szegedi út melletti temető 1970. 3. 27. (10)

Megyei előfordulása szórványos. Területünkön inkább kultúrfajnak tekinthető.

Familia: Pupillidae

Subfamilia: Pupillinae

Genus: *Pupilla* FLEMING 1828

Subgenus: *Pupilla* s. str.

muscorum (LINNÉ 1758)

Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körgároldal az Erdélyi sornál 1960. 10. 17. (15) — 1961. 8. 15. (32) — Békéscsaba: Széchenyi liget melletti temető 1962. 12. 17. (8) — Békéscsaba: Körgát-oldal a volt lőtérnél 1963. 3. 26. (37) — Békéscsaba, Dajkakert: árokpart 1963. 8. 3. (1) — Békéscsaba: Körgát-oldal a Pamut-szövő gyár mögött 1963. 4. 4. (5) — 1963. 5. 20. (9) — Békéscsaba. Fényes: árokpart 1963. 7. 9. (1) — Bánkút: Kétegyházi út melletti árokpart 1963. 10. 18. (13) — Békéscsaba: Vasút melletti temető 1967. 3. 5. (2) — Orosháza: Szegedi út melletti temető 1970. 3. 27. (3) — Gyula: Vasútállomás melletti mocsaras terület 1976. 8. 25. (4)

Elég nagytűrésű állat, egyes helyeken kifejezetten száraz, máshol nedves biotóp-ból került elő.

Familia: Valloniidae

Genus: *Vallonia* RISSO 1826

pulchella pulchella (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Gyula. József A. szanatórium: Fekete Körös partja 1960. 3. 13. (42) — 1962. 6. 24. (28) — Békéscsaba: Körös csatorna partja a békési zsilipnél 1960. 3. 24. (12) — Békéscsaba. Dajkakert: árokpart 1960. 9. 19. (3) — 1961. 3. 6. (10) — Békéscsaba: Széchenyi liget 1962. 1. 27. (2) — 1962. 12. 17. (5) — Békéscsaba: Körgát-oldal a volt lőtérnél 1963. 3. 26. (10) — Békéscsaba. Dajkakert: akácos 1963. 3. 30. (9) — Békéscsaba: Körgát-oldal a Pamut-szövő gyár mögött 1963. 5. 20. (10) — Póstelek: erdőség 1963. 5. 31. (6) — Békéscsaba. Bandikafa: Körös csatorna partja 1963. 7. 8. (4) — Telekgerendás. Állami Gazdaság: füves-bokros terület 1963. 9. 26. (4) — Bánkút: Kétegyházi út menti árokpart 1963. 10. 18. (6) — Békéscsaba: 1. sz. kertészeti telep 1964. 4. 20. (4) — Békéscsaba. Kastélyi szőlők 1967. 4. 20. (10) — Békéscsaba: Körös csatorna partja a KISZ-tábornál 1968. 8. 15. (7) — Szabadkígyós. Kastélypark 1969. 5. 10. (6) — Körösladány: Tüköry park 1970. 3. 26. (4) — Gyoma: Hármaskörös partja 1970. 8. 14. (14) — Mezőkovácsháza: liget 1970. 4. 16. (2) — Békéscsaba: Széchenyi liget 1972. 9. 24. (45) — Békés, Dánfok árokpart 1973. 1. 27. (1) — Csorvás, Petőfi puszta, mezővédő erdősáv: avar 1975. 9. 20. (106) — Battonya. Szárazér partja 1975. 10. 30. (3) — Gyoma. Liget: avar 1976. 4. 27. (18) — Békéscsaba. Erdélyi sor mögötti erdőcske: avar 1976. 7. 8. (44) — Körösladány: Tüköry park 1974. 4. 30. (6) — Gyula: Vasútállomás melletti mocsár partja bokrok tövében 1976. 8. 25. (2) — Gyopárosfürdő. Liget: avar 1976. 8. 19. (7) — Gyula. Vár környéke: avar 1977. 2. 25. (6) — Szabadkígyós. Nagyerdő, keverterdő: avar 1977. 7. 8. (2) — Zsadány. Seregélyi erdő 1977. 9. 25. (8) A megye egész területén nagyon közönséges faj.

pulchella enniensis (GREDER 1856)

Elterjedése: közép-európa, meridionális

Megyei előfordulása: Körösladány: Tüköry park 1970. 3. 26. (1)

Hosszú ideig külön fajnak tekintették és a hazai faunakatalógusokban így is szerepelt. Varga András a *Vallonia*-nem beható vizsgálata során arra a megállapításra jutott, hogy a *pulchella* alfajának tekinthető, én is ezt az álláspontot fogadom el.

costata (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körös csatorna partja a békési zsilipnél 1960. 3. 24. (2) — Békéscsaba: Körgát-oldal a volt lőtérnél 1960. 9. 17. (1) — Békéscsaba: Széchenyi liget 1962. 12. 17. (2) — 1963. 4. 29. (2) — 1974. 7. 24. — Békéscsaba: Körgát-oldal a Pamutszövő gyár mögött 1963. 5. 20. (2) — Békéscsaba: Körgát-oldal a gyulai zsilipen túl 1963. 5. 26. (5) — Póstelek, erdőség: akác 1963. 5. 31. (20) — Telekgerendás. Állami Gazdaság: füves-bokros terület 1963. 9. 26. (1) — Békéscsaba: 1. sz. kertészeti telep 1964. 4. 20. (2) — Szabadkígyós. Kastélypark 1969. 5. 10. (3) — Körösladány: Tüköry park 1970. 3. 26. (5) — Orosháza: Szegedi út melletti temető 1975. 3. 13. (1) — Gyula: Vasútállomás melletti mocsaras terület 1975. 3. 14. (5) — Körösladány: ártéri erdő 1974. 4. 30. (45) — Gyopárosfürdő, liget: avar 1976. 8. 19. (28) — Mezőhegyes: Negyvennyolcas erdő: avar 1977. 4. 28. (80) — Póstelek: erdőség 1977. 7. 18. (41)

A megye egész területén gyakori.

Subfamília: Acanthinulinae

Genus: Acanthinula BECK 1847

aculeata (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: nyugati palearktikus

Megyei előfordulása: Póstelek, erdőség: avar 1960. 7. 11. (6) — 1961. 5. 6. (6) — 1961. 8. 4. (10) — Doboz. Kanászzug, köriserdő: avar 1963. 6. 5. (1) — Sarkad. Mályvádi erdő, akácos-tölgyes: avar 1963. 7. 5. (8) — Doboz: Marói erdő 1971. 5. 14. (12) — Doboz. Sebesfoki járás, kevert erdő: avar 1972. 4. 11. (20)

Csak a megye keleti erdőségeinek avarszintjéből ismerjük.

Família: Enidae

Subfamília: Chondrulinae

Genus: Chondrula BECK 1837

tridens (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: kontinentális-kelet-európai

Megyei előfordulása: Gyula. József A. szanatórium: Fekete Körös partja 1960. 3. 13. (40) — 1962. 6. 27. (1) — Békéscsaba: Körös csatorna partja a békési zsilipnél 1960. 3. 24. (2) — Békéscsaba: Széchenyi liget 1960. 3. 21. (142) — 1972. 9. 24. (180) — Békéscsaba. Dajkakert: árokpart 1960. 9. 19. (3) — 1961. 3. 14. (26) — Békéscsaba: Körgát-oldal a Pamutszövő gyár mögött 1960. 10. 17. (2) — 1961. 2. 15. (55) — Póstelek: erdőség 1961. 8. 4. (1) — Békéscsaba: Széchenyi liget melletti temető 1962. 1. 27. (18) — Békéscsaba: Körgát-oldal a vilt lőtérnél 1963. 3. 26. (4) — Békéscsaba. Kastélyi szőlők 1963. 3. 30. (31) — Doboz. Kanászzug: árokpart 1963. 6. 5. (2) — Telekgerendás. Állami Gazdaság: füves-bokros terület 1963. 9. 20. — Bánkút: Kétegyházai út melletti árokpart 1963. 10. 18. (31) — Békéscsaba. Fényes: árokpart 1963. 7. 9. (3) — Békéscsaba: 2. sz. kertészeti telep 1964. 5. 4. (7) — Doboz. Kettős Körös gátoldala 1964. 5. 15. (3) — Medgyesegyháza: akác 1966. 10. 7. (38) — Körösladány: Tüköry park 1970. 3. 26. (10) — Orosháza: Szegedi út melletti temető 1970. 3. 27. (2) — Gyoma. Hármaskörös partja 1970. 8. 14. (2) — Gyula. Vár környéke 1977. 2. 25. (5) Kétegyháza: temető 1971. 4. 15. (20) — Békés. Dánfok: árokpart 1973. 1. 27. (4) — Gyoma: vasút melletti temető 1974. 3. 14. (4) — Gyula. Vasút melletti mocsaras terület 1975. 3. 14. (1) — Csorvás. Petőfi puszta, mezővédő erdősáv: avar 1975. 9. 20. (30) — Gyoma. Liget: avar 1976. 4. 27. (3) — Szarvas. Ótemető; akác: avar 1976. 7. 1. (8) — Gyopárosfürdő: liget 1976. 8. 91. (9) — Békéscsaba. Erdélyi sor mögötti erdőcske: avar 1976. 7. 8. (5) — Mezőhegyes: Negyvennyolcas erdő 1977. 4. 28. (16) — Bélmegyer-Fáspusztá: árokpart 1977. 5. 23. (5) Ig. dr. Domokos T. — Doboz: sáncoldal 1977. 7. 12. (2) — Szabadkí-

gyós. Kastélypark 1977. 7. 16. (2) — Szabadkígyós: szikes pusztá 1977. 9. 25. (4)
lg. dr. Domokos T.

A megye egész területén igen gyakori és közönséges.

Superfamilia: Succineacea

Familia: Succineidae

Subfamilia: Succineinae

Genus: Succinea DRAPARNAUD 1801

Subgenus: Succinella MABILLE 1870

oblonga DRAPARNAUD 1801

Elterjedése: Európa, Nyugat-Ázsia

Megyei előfordulása: Gyula. József A. szanatórium: Fekete Körös partja 1960. 3. 13. (5) — 1962. 6. 24. (3) — Békéscsaba: Körös csatorna partja a békési zsilipnél 1960. 3. 22. (4) — Póstelek, erdőség: avar 1960. 7. 11. (2) — 1961. 8. 4. (19) — Békéscsaba. Dajkakert: árokpart 1960. 9. 19. (5) — 1961. 3. 6. (10) — Békéscsaba: Körgát-oldal a volt lőtérnél 1961. 2. 18. (1) — Békéscsaba. Dajkakert: akácós 1963. 3. 30. (11) — Békéscsaba. Fényes: árokpart 1963. 7. 9. (3) — Doboz. Marói erdő: avar 1964. 5. 15. (120) — 1971. 5. 14. (87) — Doboz. Sebesfoki járás, kevert erdő: avar 1972. 4. 11. (68) — Körösladány. Tüköry park 1974. 4. 30. (13) — Orosháza: Szegedi út melletti temető 1975. 3. 13. (1) — Békéscsaba. Kastélyi szőlők, öntözött rét: árokpart 1977. 4. 26. (12) — Bélmegyer-Fáspusztá: árokpart 1977. 5. 23. (37) lg dr. Domokos T. — Szabadkígyós. Nagyerdő: avar 1977. 7. 8. (1) — Szabadkígyós. Kastélypark: kiszáradt tómeder 1977. 7. 16. (4) Egyes biotópokban kifejezetten amfibikusnak mondható, máshol a szárazabb élőhelyeken is jól érzi magát.

A megyében gyakori.

Subgenus: Oxyloma WESTERLUND 1885

elegans RISSO 1826

Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körös csatorna partja a békési zsilipnél 1960. 3. 24. (2) — Békéscsaba. Körgát mögötti árokpart a Pamutszövő gyárnál 1961. 2. 18. (4) — 1964. 3. 31. (2) — Békéscsaba: Körös csatorna partja a KISZ-tábornál 1964. 5. 30. (66) — Szeghalom: Ölyves csatorna partja a zsilipnél 1969. 10. 17. (2) — Békés. Dánfok: árokpart 1973. 1. 27. (25) — Póstelek: erdei árok partja 1974. 5. 27. (3) — Szarvas: Holt Körös partja 1975. 11. 14. (3) — Battonya. Százász melletti kubikgödrök 1977. 4. 28. (107) — Vésztő: Holt Köröság partja 1977. 5. 24. (8)

Főként vízi növények levelein mászkálva él. Az utóbbi időben számos lelőhelyről került elő, amit azt mutatja hogy nem ritka.

Superfamilia: Achatinacea

Familia: Ferrussaciidae

Genus: Cecilioides FÉRUSSAC 1814

acicula (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: mediterrán

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körös csatorna partja a békési zsilipnél 1960. 3. 24. (3) — Békéscsaba: Deák utcai házak kertjében 1960. 6. 11. (25) — Békéscsaba, Dajkakert: árokpart 1960. 9. 19. (17) — 1961. 3. 6. (17) — 1961. 3. 14. (15) — Békéscsaba: Útépitési szakközépiskolai kollégium kertjében: vakondtúrásban 1961. 5. 24. (210) — Póstelek: erdőség 1961. 8. 4. (10) — Békéscsaba: Széchenyi liget: vakondtúrásból 1962. 12. 17. (14) — 1963. 4. 29. — Békéscsaba. Dajkakert: akácós 1963. 3. 30. (2) — Békéscsaba: Körgát-oldal a gyulai zsilip-

pen túl 1963. 5. 26. (2) — Békéscsaba: Körgát-oldal a Pamutszövő gyár mögött 1963. 11. 9. (1) — Békéscsaba: 1. sz. kertészeti telep 1964. 4. 20. (5) — Békéscsaba. Vasútállomás melletti temető 1967. 3. 5. (22) — Békéscsaba. Kastélyi szőlők: árokpárt 1967. 4. 20. (5) — Körösladány: Tüköry park 1970. 3. 26. (2) — Orosháza: Szegedi út melletti temető 1973. 3. 27. (3) — Békéscsaba: Széchenyi liget melletti temető 1971. 2. 2. (12) — Békés. Dánfok: árokpárt 1973. 1. 27. (3) — Szabadkígyós. Kastélypark 1975. 2. 4. (1) — Gyula. József A. szanatórium, városerdő: akácós-árokpárt 1975. 7. 25. (5) — Battonya: Szarazér partja 1975. 10. 30. (3) — Szarvas. Ótemető, akácós: avar 1976. 7. 1. (6) — Elek: temető 1976. 01. 21. (9) — Gyula: vár környéke 1977. 2. 25. (4)

A megye számos pontján előforduló, rejtett, szubterrán életmódot folytató csiga. Leggyakrabban vakondtúrásokkal kerül a felszínre, ahol rövid idő alatt elpusztul.

Superfamilia: Endodontacea

Familia: Endodontidae

Subfamilia: Punctinae

Genus: *Punctum* MORSE 1864

Subgenus: *Punctum* s. str.

pygmaeum (DRAPARNAUD 1801)

Elterjedése: palearktikus-holarctikus

Megyei előfordulása: Gyula. József A. szanatórium: Fekete Körös partja 1960. 3. 13. (1) — Póstelek, erdőség: avar 1960. 7. 14. (17) — 1961. 8. 4. (85) — Békéscsaba. Dajkakert: akácós 1963. 3. 30. (30) — Doboz. Kanászzug, kőrisedő: avar 1963. 6. 5. (5) — Sarkad. Mályvádi erdő: akácós 1963. 7. 5. (3) — Doboz. Marói erdő: avar 1971. 5. 14. (34) — Doboz. Sebesfoki járás, kevert erdő: avar 1972. 4. 11. (22) — Körösladány: Tüköry 1974. 4. 30. (2) — Gyula. József A. szanatórium, városerdő, akácós: árokpárt 1975. 7. 25. (8) — Mezőhegyes. Negynyelcas erdő: avar 1977. 4. 28. (10) — Szabadkígyós. Nagyerdő: vadkörtés-kőrises-tölgyes 1977. 7. 8. (2) — Póstelek, erdőség; akácós 1977. 7. 18. (41)

A megye erdőségeinek avarszintjében mindenütt megtalálható és közönséges.

Familia Arionidae

Subfamilia: Arioninae

Genus *Arion* FÉRUSSAC 1819

Subgenus: *Arion* s. str.

hortensis FÉRUSSAC 1819

Elterjedése: Dél- és Nyugat-Európa

Megyei előfordulása: Szarvas: Holt Körös partja 1977. 10. 13. (18)

Eddig a faj erről az egyetlen termőhelyről ismert.

Subgenus: *Carinarion* HESSE 1926

circumscriptus JOHNSTON 1828

Elterjedése: Észak- és Közép-Európa

Megyei előfordulása: Póstelek: erdőség 1961. 5. 6. (12) — 1961. 8. 4. (1) —

Gyula: csigakert 1972. 9. 5. (6) — Szabadkígyós: Kastélyi park 1977. 7. 16. (2)

A megye erdeiben, parkjaiban szórványosan jelenik meg.

Subgenus: *Mesaron* HESSE 1926

subfuscus (DRAPARNAUD 1805)

Elterjedése: Európa

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körgát mögötti mocsaras terület a volt lőtérnél 1975. 5. (25)

A megyében ritkának látszó faj, de lehetséges, hogy a további kutatások több helyről is ismertté teszik.

Superfamília: Limacacea

Familia: Vitrinidae

Subfamilia: Vitrininae

Genus: *Vitrina* DRAPARNAUD 1801

pellucida (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: palearktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba. Dajkakert: árokpart 1961. 3. 6. (4) — 1961. 3. 14. (4) — 1963. 3. 30. (2) — Póstelek: erdőség 1961. 5. 6. (54) — 1961. 8. 4. (17) — Doboz. Marói erdő: tölgyes 1964. 5. 15. (7) — Szabadkígyós. Kastélypark: tópart 1969. 5. 10. (1) — Doboz. Marói erdő: akácós 1971. 5. 14. (28) — Doboz. Sebesfoki járás, kevert erdő: avar 1972. 4. 11. (57) — Körösladány: Tüköry park 1974. 4. 30. (70) — Gyula. Vasútállomás melletti mocsaras terület: bozótos 1975. 3. 14. (1) — Gyula. József A. szanatórium. Városerdő, akácós: árokpart 1975. 7. 25. (5) — Csorvás. Petőfi puszta, mezővédő erdősáv: avar 1975. 9. 20. (38) — Gyoma. Liget: avar 1976. 4. 27. (3) — Gyopárosfürdő: park 1976. 8. 19. (35) — Orosháza: Szegedi út melletti temető 1977. 3. 17. (1) — Mezőhegyes. Negyvennyolcas erdő, kevert erdő: avar 1977. 4. 28. (9) — Bélmegyer-Fáspuszta: árokpart 1977. 5. 23. (8) lg. dr. Domokos T. — Szabadkígyós. Nagyerdő, vadkörtés-kőrises-tölgyes: avar 1977. 7. 8. (14) — Zsadány. Seregélyi erdő 1977. 9. 25. (8)

Erdős, bokros, bozótos területeken mindenütt nagyon közönséges.

Familia: Zonitidae

Subfamilia: Gastrodontinae

Genus: *Zonitoides* LEHMANN 1862

nitidus (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Gyula. József A. szanatórium: Fekete Körös partja 1960. 3. 13. (14) — Békéscsaba: Körös csatorna partja a békési zsilipnél 1960. 3. 22. (54) — Békéscsaba. Dajkakert: árokpart 1960. 9. 19. (24) — 1961. 4. 7. (18) — Békéscsaba: Körgát mögötti mocsaras terület a volt lőtérnél 1961. 2. 15. (29) — 1963. 3. 26. (2) — Békéscsaba. Dajkakert: akácós 1963. 3. 30. (2) — Békéscsaba. Körgát mögötti árok partja a Pamutzsövő gyárnál 1963. 4. 4. (4) — 1964. 3. 31. (15) — Békéscsaba. Körös csatorna partja a gyulai zsilipen túl 1968. 8. 15. (3) — Gyoma: Hármaskörös partja 1970. 8. 14. (4) — Körösladány: Tüköry park 1974. 4. 30. (13) — Szarvas: Holt Körös partja 1975. 2. 27. (9) — 1976. 7. 1. (4) — Gyula. Vasútállomás melletti mocsaras terület 1975. 3. 14. (15) — Battonya: Szarazér partja 1975. 10. 30. (3) — 1977. 4. 28. (10) — Gyula. Farkashalom: mocsaras terület 1977. 5. 19. (5) — Szabadkígyós. Kastélypark: kiszáradt tófenék 1977. 7. 16. (10) — Zsadány. Seregélyi erdő 1977. 9. 25. (1) — Biharugra: halastó partja 1977. 10. 8. (1) lg. Gyöngyi B.

Főként nedves helyeken, vizek partján nagyon közönséges faj.

Subfamilia: Zonitinae

Tribus: Vitreini

Genus: *Vitrea* FITZINGER 1833

crystallina (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: Európa

Megyei előfordulása: Gyula. József A. szanatórium: Fekete Körös hordaléka 1960. 3. 13. (4) — Gyoma: Hármaskörös hordaléka 1970. 8. 14. (1)

Csak a Körösök hordalékából ismerjük, előfordulása megyénk területén várható.

Genus: *Aegopinella* LINDHOLM 1927

minor (STABILE 1864)

Elterjedése: Délkelet- és Közép-Európa

Megyei előfordulása: Póstelek erdőség 1958. 9. 18. (11) — 1960. 7. 14. (31) — 1961. 5. 6. (10) — 1961. 8. 4. (26) — Békéscsaba: Széchenyi liget melletti temető 1962. 1. 27. (4) — Doboz. Kanázzug: kőrises 1963. 6. 5. (1) — Sarkad. Mályvádi erdő: tölgyes 1963. 7. 5. (9) — Békéscsaba: 2. sz. kertészeti telep 1964. 5. 5. (15) — Doboz. Marói erdő: tölgyes 1964. 5. 15. (41) — 1971. 5. 14. (70) — Békéscsaba: Széchenyi liget 1967. 3. 4. (8) — Szabadkígyós. Kastélypark 1969. 5. 10. (11) — 1977. 7. 16. (6) — Doboz. Sebesfoki járás: kevert erdő 1972. 4. 11. (58) — Gyula. csigakert 1972. 9. 5. (2) — Gyula, városerdő: akácós 1975. 7. 25. (20) — Gyula. vár környéke 1977. 2. 25. (1) — Békéscsaba: Fáspuszta: árokpart 1977. 5. 23. (2) lg. dr. Domokos T. — Doboz: Papholt erdő 1977. 7. 12. (11)

Eléggé közönséges erdei-ligeti csiga. Hosszú ideig a faunakatalógokban *Aegopinella nitens*-ként szerepelt, míg Pintér László anatómiai vizsgálatokkal igazolta, hogy Magyarországon, így Békés megyében is, ehelyett az *Aegopinella minor* fordul elő.

Genus: *Nesovitrea* C. M. COOKE 1921

hammonis (STRÖM 1765)

Elterjedése: holarktikus

Megyei előfordulása: Gyula. József A. szanatórium: Fekete Körös hordaléka 1960. 3. 13. (1) — 1962. 4. 24. (1)

Eddig területünkön csak a Fekete Körös hordalékából kerültek elő frisshejú példányai, előfordulása a megye keleti részein várható.

Tribus: Oxychilini

Genus: *Oxychilus* FITZINGER 1833

Subgenus: *Oxychilus* s. str.

draparnaudi (BECK 1837)

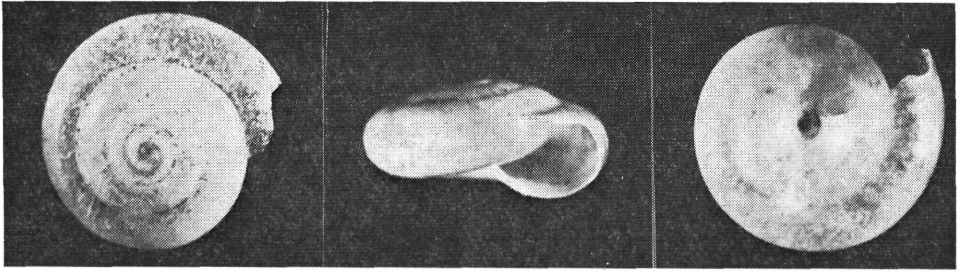
Elterjedése: nyugat-mediterrán és Nyugat-Európa

Megyei előfordulása: Békéscsaba. Dajkakert: árokpart 1960. 9. 19. — 1961. 3. 6. (6) — 1961. 3. 14. (8) — 1962. 10. 28. (8) — 1963. 3. 30. (5) — Orosháza: Szegedi út melletti temető 1973. 2. 1. (3) — Békéscsaba: Széchenyi liget 1974. 7. 23. (1) — Szabadkígyós. Kastélypark: tó partja 1975. 3. 20. (18) — 1977. 7. 16. (6) — Gyoma. Liget: avar 1976. 4. 27. (6) — Gyopárosfürdő: tópart 1976. 8. 19. (29) — Szarvas. Ótemető: bokros-bozótos terület 1977. 7. 1. (14) Temetőkből, parkokból, ligetektől elég sok helyről előkerült kultúrfaj. *hydatinus* (ROSSMARSSLER 1838)(7. ábra)

Elterjedése: balkáni-mediterrán

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Útépítési szakközépiskola kollégiumának kertjében: vakondtúrásból 1960. 6. 11. (1) — Békéscsaba: Széchenyi liget melletti temető: vakondtúrás 1962. 1. 27. (7) — 1966. 12. 31. (3) — 1967. 3. 4. (9) — 1970. 3. 10. (6) — 1960. 2. 2. (5) — Békéscsaba: 1. sz. kertészeti telep 1964. 4. 20. (11) — Békéscsaba: Széchenyi liget: vakondtúrás 1962. 12. 17. (17) — 1963. 4. 29. (9) — 1972. 9. 24. (20) — 1974. 7. 14. (17) — 1977. 1. 14. (18)

Az ország területére nézve új faj. Rejtett szubterrán életmódot folytat. Valószínűleg behurcolás útján került ide. Eddigi egyetlen országos lelőhelye a békéscsabai liget és környéke



7. ábra. *Oxychilus hydatinus* (ROSSM. 1838) az ország területére nézve új faj! Békéscsaba, Széchenyi liget, vakondtúrásban, 1962. 12. 17. leg. Kovács Gy.

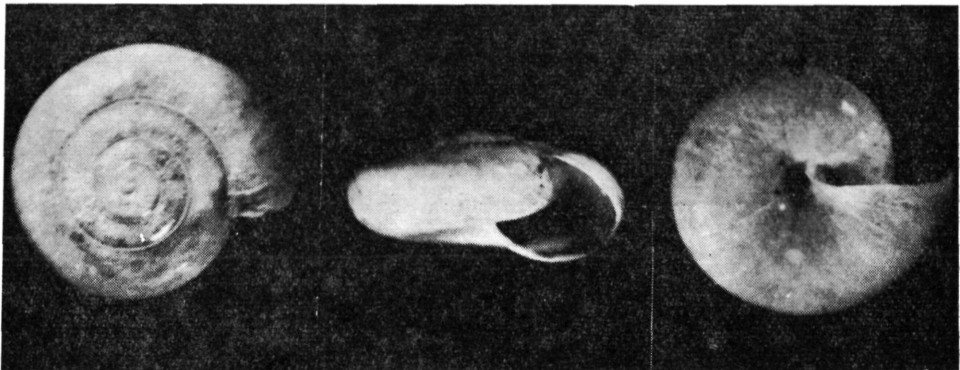
Abb. 7. *Oxychilus hydatinus* (ROSSM. 1838) Neue Art in Ungarn. Békéscsaba, Széchenyi-liget im Maulwurfbau.

Subgenus: *Riedelius* HUDEC 1961

inopinatus (ULIČNÝ 1887) (8. ábra)

Elterjedése: balkáni, kárpáti

Megyei előfordulása: Békéscsaba. Dajkakert: árokpart 1960. 9. 19. (2) — 1961. 3. 14. (3) — 1974. 3. 15. (2) — Póstelek, erdőszög: avar 1961. 8. 4. (1) — 1963. 5. 31. (4) — Békéscsaba. Vasútállomás melletti temető: vakondtúrás 1967. 3. 5. (2) — Orosháza: Szegedi út melletti temető 1970. 3. 27. (1) — 1976. 8. 19. (1) — Békéscsaba: Körgát mögötti mocsaras árok partja a volt lőtérnél 1971. 5. 19. (1) — Elek; temető: vakondtúrás 1976. 10. 21. (2)



8. ábra. *Oxychilus inopinatus* (ULIČNÝ 1887), Elek, temető, vakondtúrásban, 1976. 10. 21. leg. Kovács Gy.

Abb. 8. *Oxychilus inopinatus* (ULIČNÝ 1887). Elek. Im Friedhof, Maulwurfbau.

Az előző fajokhoz hasonlóan rejtett életet élő állat. Eddig csak üres, friss héjmaradványai kerültek elő. Valószínűleg a talajfelszínre kerülő egyedei hamarosan elpusztulnak. Az országban hegy- és dombvidéken fordul elő.

Familia: Milacidae

Genus: *Milax* GRAY 1855

Subgenus: *Milax* s. str.

budapestensis (HAZAY 1881)

Elterjedése: Dél-Alpesek, Pannónia

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Útépítési szakközépiskola kollégiumának kertjében Sempervivumon 1960. 5. 2. (1) — Békéscsaba. Kastélyi szőlők: árok part 1967. 4. 20. (1) — Békéscsaba: Széchenyi liget melletti temető 1973. 9. 1. (1) — Gyula: vár környéke 1977. 2. 25. (1)

A megye területén szórványosan előforduló kultúrfaj.

Familia: Limacidae

Genus: *Limax* LINNÉ 1758

Subgenus: *Malacolimax* MALM 1868

tenellus O. F. MÜLLER 1774

Elterjedése: Közép- és Észak-Európa

Megyei előfordulása: Békéscsaba. Dajkakert: árokpart 1960. 9. 19. (6) — Békéscsaba. Kastélyi szőlők, öntözött rét: árokpart 1977. 4. 26. (2) — Szarvas: Holt Körös partja 1977. 10. 13. (8)

Higrofil körülményeket kedvelő meztelen csigafaj.

Subgenus: *Limax* s. str.

maximus LINNÉ 1758

Elterjedése: Közép- és Nyugat-Európa

Megyei előfordulása: Békéscsaba. Deák utcai házak kertjében 1960. 4. 20. (4) — Gyula: vár környéke 1977. 9. 27. (5) — Szarvas: belterület 1977. 10. 13. (2)

Emberi települések közelében élő kultúrfaj. A további gyűjtések valószínűleg több helyről is ismertté teszik.

Subgenus: *Limacus* LEHMANN 1864

flavus LINNÉ 1758

Elterjedése: keleti-meridionális

Megyei előfordulása: Békéscsaba. Deák utcai házak kertjében 1960. 5. 23. (10) — 1961. 5. 18. (8) — 1972. 10. 20. (17)

A naplózott gyűjtési helyeken kívül, a megye számos pontján, települések belterületén is megfigyeltem

Genus: *Deroceas* RAFINESQUE 1820

agreste (LINNÉ 1758)

Elterjedése: nyugati palearktikus

Megyei előfordulása: Gyula. József A. szanatórium: Fekete Körös gátoldala 1960. 3. 13. (5) — Békéscsaba: Széchenyi liget 1960. 3. 21. (1) — Póstelek: erdőség 1960. 7. 14. (1) — 1961. 5. 6. (10) — Békéscsaba. Dajkakert 1961. 3. 6. (5) — Telekgerendás 1971. 4. 23. (1) — Békéscsaba. Deák utcai házak kertje 1971. 11. 12. (8) — Bélmegyer-Fáspusztá: árokpart 1977. 5. 23. (2) lg. dr. Domokos T. — Battonya. Százászé mellett kubikgödrök szegélye 1977. 4. 28. (2) — Szabadkígyós. Szikes pusztá: pocsolják partja 1977. 9. 25. (1) lg. dr. Domokos T. — Gyula. Vár környéke 1977. 9. 23. (3) — Szarvas: Holt Körös partja 1977. 10. 13. (4)

A legkülönbözőbb nedves-nyírkos környezetben, megszerzte elterjedt, ismert növényi kártevő.

Subfamilia: Helicellinae

Genus: *Helicella* FÉRUSAC 1819

Subgenus: *Helicella* s. str.

obvia (HARTMANN 1840)

Elterjedése: pontusi

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Széchenyi liget melletti temető 1959. 11. 5. (110) — Szarvas: Holt Körös partja 1964. 4. 19. (9) lg. Melis zs. — Medgyesegy-

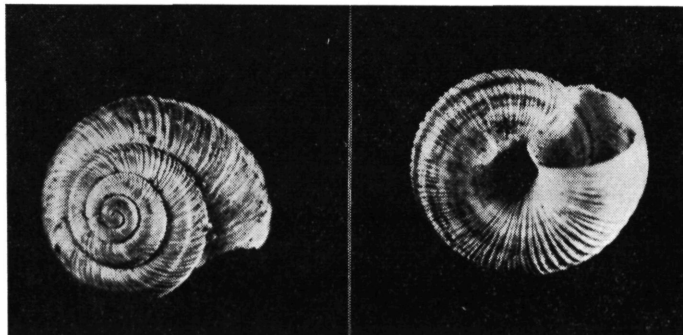
háza. Állami gazdaság területe: akácos 1966. 10. 7. (221) — Mezőberény: temető 1967. 9. (9) — Orosháza: Szegedi út melletti temető 1970. 11. 5. (2) — Mezőkovácsháza: liget 1970. 7. (9) — Gyula: Vasútállomás melletti temető 1975. 10. 16. (18) — Gyopárosfürdő: vasúti töltésoldal 1976. 8. 19. (17). — Orosháza: belterület 1977. 3. 17. (2)

Xerotherm viszonyokat kedvelő, a megye nagyrészen otthonos faj.

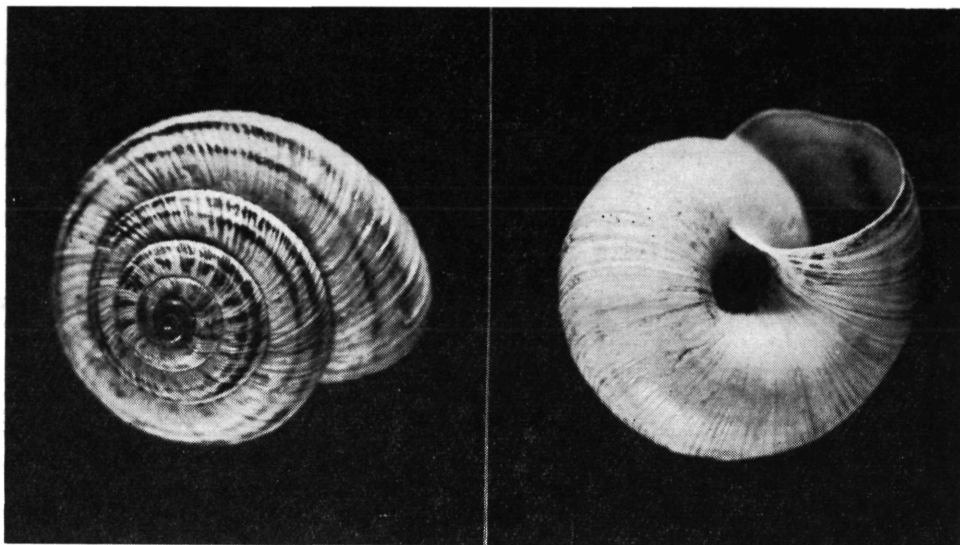
Genus: *Helicopsis* FITZINGER 1833

Subgenus: *Helicopsis* s. str.

striata (O. F. MÜLLER 1774) (9, 10. ábra)



9. ábra. *Helicopsis striata* (O. F. MÜLL. 1774) típusos példánya. Nagykanizsa, Gördövény: homokbuckák, 1962. 4. 24. leg. Kovács Gy.
Abb. 9. Typisches Exemplar von *Helicopsis striata* (O. F. MÜLL. 1774)
Nagykanizsa, Gördövény, Sandhügel.



10. ábra. *Helicopsis striata* (O. F. MÜLL. 1774), Békéscsaba, Körgát-oldal a volt lőtérnél, 1960. 3. 26. leg. Kovács Gy.

Abb. 10. *Helicopsis striata* (O. F. MÜLL. 1774). Békéscsaba, Runddeich beim alten Schiessplatz

Elterjedése: Nyugat- és Közép-Európa

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körgát-oldal a volt lőtérnél 1960. 3. 26. (415) — 1961. 4. 20. (272) — 1960. 10. 17. (680) — Békéscsaba. Kastélyi szőlők 1963. 3. 30. (3) — Békéscsaba: Körgát-oldal a Pamutszövő gyár mögött 1963. 4. 4. (6) — Békéscsaba. Fényes: árokpart 1963. 7. 9. (1) — Telekgerendás: füves-bokros terület 1963. 9. 26. (4) — Bánkút: Kétegyházi út melletti árokpart 1963. 10. 18. (19) — Doboz: Kettős Körös gátoldala 1964. 5. 14. (2) — Medgyesegyháza: liget 1970. 4. 16. (2) — Kétegyháza: temető 1971. 4. 15. (17) — Gyoma: vasútállomás melletti temető 1974. 3. 14. (3) — Csorvás. Petőfi puszta: mezővédő erdő-sáv 1975. 9. 20. (13).

Hasonló környezeti viszonyokat igényel, mint az előző faj, de rejtettebb életmódot folytat, növényekre nem mászik fel. A tipikus-irodalomból ismert- *Helicopsis striata*-tól gyengébb vonalkázottságával és átlagosan nagyobb termetével tér el. További vizsgálatokat igényel rendszertani hovatartozásának pontos tisztázása.

Subfamilia: Monachinae

Genus: *Monacha* FITZINGER 1833

Subgenus: *Monacha* s. str.

cartusiana (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: mediterrán

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körös csatorna partja a gyulai zsilipen túl 1956. 7. 30. (8) — Gyula. József A. szanatórium: Fekete Körös gátoldala 1960. 3. 13. (24) — Békéscsaba: Széchenyi liget melletti temető 1960. 2. 14. (40) — Békéscsaba. Dajkakert 1960. 9. 19. (11) — 1961. 3. 6. /25/ — 1962. 10. 28. /4/ — Békéscsaba: Körgátoldal 1960. 10. 17. (14) — 1961. 2. 15. (12) — 1963. 4. 4. (4) — Póstelek: erdőség 1961. 8. 4. (2) — Bánkút: Kétegyházi út menti árok partja 1963. 10. 18. (60) — Doboz. Kanászzug: árokpart 1963. 7. 2.(1) — Békéscsaba: 2. sz. kertészeti telep 1963. 10. 7. (2) — Doboz: Kettős Körös gátoldala 1964. 5. 15. (3) — Szeghalom: Berettyó gátoldala 1969. 10. 16. (3) — Szeghalom: Ölyves csatorna partja 1969. 10. 17. (1) — Orosháza: Szegedi út melletti temető 1970. 11. 5. (2) — Kétegyháza: temető 1971. 4. 15. (11) — Telekgerendás: belterület 1971. 4. 23. (6) — Békés. Dánfok: árokpart 1973. 1. 27. (1) — Gyoma: Vasút melletti temető 1974. 3. 14. (8) — Csorvás. Petőfi puszta, nyárfás-akácós mezővédő erdő-sáv 1975. 9. 20. (4) — Gyula: Vasútállomás melletti temető 1975. 10. 16. (4) — Gyopásfürdő: park 1976. 8. 19. (6) — Békés csaba; Kastélyi szőlők, öntözött rét: árokpart 1977. 4. 26. (2) — Mezőhegyes. Negyvennyolcas erdő: avar 1977. 4. 28. (8) — Szarvas. Ótemető: bokros-bozótos terület 1977. 5. 16. (2) — Békéscsaba: Bélmegyér-Fáspuszta 1977. 5. 23. (3) lg. dr. Domonkos T. — Doboz: sáncoldal 1977. 7. 12. (2) — Szabadkigyós: szikes puszta 1977. 9. 25. (2) lg. dr. Domonkos T. — Biharugra: halastavak környéke 1977. 10. 8. (17) lg. Gyöngyi B.
A megye területén gyakori és közönséges.

Subfamilia: Hygromiinae

Genus: *Perforatella* SCHLÜTER 1838

Subgenus: *Monachoides* GUDE et WOODWARD 1921

rubiginosa (A. SCAHMIDT 1853)

Elterjedése: Kelet-Európa, Szibéria

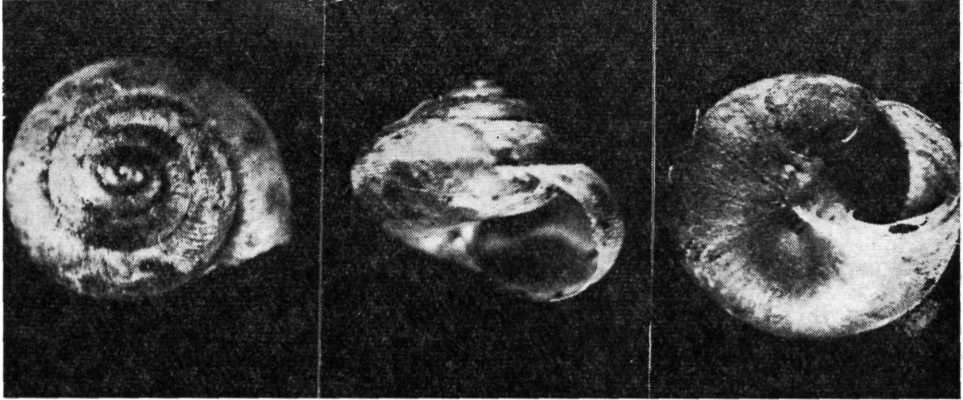
Megyei előfordulása: Gyula. József A. szanatórium: Fekete Körös hordaléka 1960. 3. 13. (35) — 1962. 6. 24. (4) — Gyoma: Hármaskörös partja 1970. 8. 14. (3)

Csak a Körösök hordalékából került elő. Megtelepedése a megye területén főként folyók ártereiben várható.

Genus: *Hygromia* RISSO 1826

Subgenus: ?

kovacsi VARGA et PINTÉR 1973 (11. ábra)



11. ábra. *Hygromia kovacsi* VARGA & PINTÉR 1972. A tudományra nézve új faj! Doboz, Marói erdő, tölgyes-akácós avarban, 1964. 5. 15. paratípus. leg. Kovács Gy.

Abb. 11. *Hygromia kovacsi* VARGA und PINTÉR 1972, Neue Art!!! Doboz, Wald von Maró, Eichen-Akazienwald, im Fallaub, 1964. 05. 15. Paratyp

Elterjedése: Békés megye keleti erdősegeiben

Megyei előfordulása: Sarkad. Mályvádi erdő, tölgyes-akácós: avar 1963. 7. 5. (12) — Doboz. Marói erdő, tölgyes-akácós: avar 1964. 5. 15. (43) — 1968. 8. 25. (22) — 1971. 3. 20. (6) — 1972. 4. 11. (17) paratípusok — Gyula. József A. szanatórium, városerdő, akácós: árokpart 1975. 7. 25. (28) — Szabadkígyós. Nagyerdő: vadkörtés-kőrises-tölgyes 1977. 7. 8. (140) — Doboz. Papholt erdő, tölgyes: avar 1977. 7. 12. (4)

A tudományra nézve új faj; külsőleg a *Hygromia transsylvanica*-ra emlékeztet, finomabb héjskulptúrája és anatómiai sajátosságai annyira eltérők tőle, hogy esetleg más alnemzetségbe sorolása is indokolt. Endemikus faj, csak a megye keleti erdősegeiből ismert, ott nem ritka.

Genus: *Euomphalia* WESTERLUND 1889

Subgenus: *Euomphalia* s. str.

strigella (DRAPARNAUD 1801)

Elterjedése: Kelet- és Közép-Európa

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Széchenyi liget melletti temető 1959. 11. 23. (1) — Póstelek: erdőség 1960. 7. 14. (2) — 1961. 8. 4. (4) — 1977. 7. 18. (11) — Doboz. Kanászszug: kőrises 1963. 6. 5. (2) — Békéscsaba: 1. sz. kertészeti telep 1964. 4. 20. (1) — Doboz. Marói erdő: tölgyes 1964. 5. 14. (2) — Békéscsaba. Vasút melletti temető 1967. 5. 24. (2) — Doboz. Sebesfoki járás: kevert erdő 1972. 4. 11. (2) — Mezőhegyes. Negyvennyolcas erdő: avar 1977. 4. 28. (4) — Szabadkígyós: Kastélypark 1977. 7. 16. (3)

A megye erdeiben szórványosan jelentkeznek.

Subfamilia: Helicinae

Genus: *Cepaea* HELD 1837

vindobonensis (FÉRUSAC 1821)

Elterjedése: Délkelet-Európa

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körös csatorna partja a veszelyi hídnál 1956. 7. 30. (23) — Gyula. József A. szanatórium: Fekete Körös partja 1960. 3. 13. (9) — Békéscsaba: Széchenyi liget melletti temető 1960. 2. 20. (44) — 1960. 3. 21. (50) — Békéscsaba. Dajkakert 1960. 9. 19. (5) — 1961. 3. 6. (6) — Póstelek erdőség 1961. 8. 4. (2) — 1971. 7. 18. (5) — Békéscsaba. Dajkakert: akác 1962. 10. 28. (2) — 1963. 10. 17. (19) — Békéscsaba Fényes: veteményes kertek 1963. 6. 28. (35) — Telekgerendás: füves-bokros terület 1963. 9. 26. (21) — Békéscsaba: 2. sz. kertészeti telep 1964. 2. 17. (13) — Mezőberény: temető 1964. 3. 31. (1) — Újkígyós: homokbánya környéke 1964. 4. 6. (43) — Dévaványa: Fűzesfási erdő 1964. 4. 2. (10) — Fűzesgyarmat: Berettyó melletti erdő 1964. 4. 7. (6) Nagygyanté, tölgyes: avar 1964. 4. 7. (9) Ig. Nagy M. — Doboz. Marói erdő: tölgyes 1964. 5. 15- (14) — Békéscsaba: Körös csatorna partja a KISZ-tádornál 1964. 5. 30. (3) — Medgyesegyháza 1966. 10. 7. (2) — Békéscsaba. Kasztélyi szőlők 1967. 4. 20. (24) — Kétegyháza: temető 1971. 4. 15. (15) — Elek: park 1971. 6. 26. (8) — Szarvas: Holt Körös partja 1971. 11. 11. (1) — Orosháza Szegedi út melletti temető 1975. 3. 13. (1) — Csorbás. Petőfi puszta: mezővédő erdősáv 1975. 9. 20. (3) — Gyula. Vasútállomás melletti temető 1975. 10. 16. (2) — Gyopárosfürdő: park 1976. 8. 4. (7) — Mezőhegyes. Negyvennyolcas erdő 1977. 4. 28. (2) — Szarvas-káka 1977. 4. 23. (4) — Biharzugra: halastavak környéke 1977. 4. 26. (4) Ig. Gyöngyi B. — Szarvas. Ótemető: bokros-bozótos rész 1977. 5. 16. (4) — Gyula: vár környéke 1977. 7. 9. (2) — Bélmegyer-Fáspuszta: árokpart 1977. 5. 23. (2) Ig. dr. Domokos T. — Mezőhegyes: Lajta erdő 1971. 4. 28. (2) — Szabadkígyós: Nagyerdő 1977. 7. 8. (2) — Szabadkígyós: szikes puszta 1977. Ig. dr. Domokos T. (2)

Egyike a legközönségesebb szárazföldi csigáknak.

nemoralis (LINNÉ 1758)

Elterjedése: Nyugat-Európa és Közép-Európa nyugati része.

Megyei előfordulása: Orosháza: Szegedi út melletti temető: bokros-bozótos rész 1975. 3. 13. (17) — 1976. 5. 9. (124)

A megyébe behurcolás útján került.

hortensis (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: Nyugat- és Közép-Európa

Megyei előfordulása: Szarvas. Ótemető: bokros-bozótos rész 1976. 7. 1. (2) — 1977. 7. 1. (46)

Hasonlóan az előző fajhoz, valószínűleg növényekkel került ide. Varga András a szarvasi arborétumban is megtalálta.

Genus: *Helix* LINNÉ 1758

Subgenus: *Helix* s. str.

pomatia LINNÉ 1758

Elterjedése: Délkelet-Európa

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Széchenyi liget melletti temető 1959. 11. 5. (35) — 1960. 3. 21. (35) — Békéscsaba. Dajkakert 1960. 9. 19. — 1961. 3. 6. (2) — 1962. 10. 28. (5) — Békéscsaba. Erzsébethely: Erzsébet liget 1963. 10. 7. (1) — Dévaványa: Fűzfási erdő 1964. 4. 2. (7) — Fűzesgyarmat: Berettyó melletti erdő 1964. 4. 7. (7) — Körösladány: Tüköry park 1970. 3. 26. (3) — Lőkösháza: akác 1971. 4. 15. (15) Ig. Honfi M. — Mezőkovácsháza: liget 1970. 7. (2) — Szarvas

Ótemető, akácok: avar 1976. 7. 1. (3) — Gyopárosfürdő 1976. 8. 19. (6) — Mezőhegyes. Lajta erdő 1977. 4. 28. (3) — Szabadkígyós. Kastélypark 1977. 7. 16. (1) — Gyula: vár környéke 1977. 9. 27. (2)

A megye egész területén nagyon közönséges faj. Mivel étkezési célokra tömegesen gyűjtik, az avatatlan gyűjtés könnyen a faj kipusztulásához vezethet, ezért kívánatos lenne védelméről hivatalosan is gondoskodni.

lutescens ROSSMAESSLER 1837

Elterjedése: dák-podoliai

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Széchenyi liget melletti temető 1960. 2. 10. (10) — 1960. 3. 15. (10) — Békéscsaba: Útépítési szakközépiskola kollégiumának a kertjében 1959. 11. 26. (7) — 1960. 6. 11. (5) — Gyula. József A. szanatórium Fekete Körös partja 1962. 6. 24. (2) — Békéscsaba. Fényes 1963. 7. 8. (4) — Békéscsaba. Kisfényes: veteményes kertek 1963. 6. 18. (6) — Doboz. Marói erdő: tölgyes 1964. 5. 15. (12) — Békéscsaba. Kastélyi szőlők 1967. 4. 20. (9) — Kétegyháza: temető 1971. 4. 15. (20) — Gyula: Vasút melletti temető 1977. 3. 6. (11) — Gyula: vár környéke 1977. 2. 25. (5) — Bélmegyer-Fáspusztá: árokpart 1977. 5. 23. (3) lg. dr. Domokos T.

Erdőkben, bozótosokban, temetőkben főként a megye keleti felében fordul elő.

Classis: Bivalvia

Subclassis: Palaeoheterodonta

Ordo: Unionida

Superfamilia: Unionacea

Familia: Unionidae

Genus: Unio RETZIUS 1788

pictorum (LINNÉ 1758)

Elterjedése: Európa

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körös csatorna 1959. 7. 3. (1) — 1960. 2. 29. (25) — Gyula. József A. szanatórium: Fekete Körös 1962. 6. 24. (2) — Békéscsaba: Körgát mögötti mocsaras terület a volt lőtérnél 1971. 7. 26. (1) — Gyoma. Hármaskörös 1970. 8. 14. (7) — Szeghalom: Berettyó a közúti hídnál 1969. 10. 16. (8) — Körösladány: Sebes Körös 1969. 10. 30. (12)

Vizeinkben elég közönséges.

tumidus RETZIUS 1788

Elterjedése: Európa, Szibéria

Megyei előfordulása: Gyoma: Hármaskörös 1966. 4. 10. (2) — Szeghalom: Berettyó a közúti hídnál 1969. 10. 16. (8)

Folyóinkban szórványosan található.

crassus RETZIUS 1788

Elterjedése: Európa

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körös csatorna 1959. 7. 3. (5) — Gyula. József A. szanatórium: Fekete Körös 1960. 4. 14. (2) — 1962. 6. 24. (30) — Szeghalom: Berettyó a közúti hídnál 1969. 10. 30. (4)

Folyóvizeinkben megyeszerte otthonos.

Subfamilia: Andontinae

Genus: Andonta Lamarck 1799

anatina (LINNÉ 1758)

Elterjedése: Európa, Észak-Ázsia, Szibéria

Megyei előfordulása: Gyula-remete: csatorna 1968. 8. (4) lg. Busa L. — Gyoma: Hármaskörös 1970. 8. 14. (5) — Körösladány: Sebes Körös 1971. 4.

1. (2) — Szarvas: Holt Körös 1975. 11. 14. (1) — Doboz: Kettős Körös 1976. 9. 12. lg. dr. Domokos T.

Különböző típusú folyóvizeinkben fordul elő.

cygnea (LINNÉ 1758)

Elterjedése: Európa, Észak-Ázsia, Kelet-Szibéria

Megyei előfordulása: Doboz: Kanázzug: árok 1962. 7. 2. (2) — Békéscsaba. Körös csatorna a békési zsilipnél 1960. 2. 29. (10) — Körösladány: Sebes Körös 1969. 10. 30. (15) — Gyoma: Hármaskörös 1970. 8. 14. (6) — Szabadkígyós, szikes puszta: pocsolják 1977. 9. 25. (1) lg. dr. Domokos T.

A legkülönbözőbb vizekben megtalálható. A tapasztalatok szerint igénytelenebb testvérfajánál, mert erősen szikes vizekben is megél.

Genus: *Pseudanodonta* BOURGUIGNAT 1876

complanata (ROSSMAESSLER 1835)

Elterjedése: Európa

Megyei előfordulása: Szeghalom: Berettyó a közúti hídnál 1969. 10. 16. (15) —

Körösladány: Sebes Körös 1969. 10. 30. (2)

Eddig csupán nagyobb folyóinkból került elő.

Subclassis: Heterodonta

Ordo: Cyrenodonta

Superfamilia: Dreissenacea

Familia: Dreissenidae

Genus: *Dreissena* BENEDEN 1835

polymorpha (PALLAS 1771)

Elterjedése: pontusi

Megyei előfordulása: Körösladány: Sebes Körös 1969. 10. 30. (15) — Gyoma: Hármaskörös 1970. 8. 14. (11) — Szarvas: Holt Körös 1971. 11. 11. (82) — 1975. 11. 14. (120)

Csupán néhány megyei lelőhelyről ismert, ott tömeges megjelenésű.

Superfamilia: Sphaeriacea

Familia: Sphaeriidae

Genus: *Sphaerium* SCOPOLI 1777

Subgenus: *Sphaerium* s. str.

corneum (LINNÉ 1758)

Elterjedése: palearktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba. Fényes: árok 1963. 6. 2. (6) — 1963. 7. 9. (16) — Békéscsaba. Dajkakert: árok 1974. 3. 15. (5) — Békéscsaba: Körgát mögötti mocsaras terület 1970. 5. 10. (3) — Békéscsaba. Kastélyi szőlők, öntözött rét: árok 1977. 4. 26. (30) — Biharugra: halastó 1977. 4. 26. (1) lg. Gyöngyi B.

A faj kisebb árkokban, halastavakban, mocsaras területeken él.

Subgenus: *Musculium* LINK 1807

lacustre (O. F. MÜLLER 1774)

Elterjedése: palearktikus

Megyei előfordulása: Békéscsaba. Dajkakert: árok 1960. 9. 19. (8) — 1961. 3. 6. (1) — 1962. 10. 28. (45) — Doboz: Kanázzug: árok 1963. 7. 2. (15) — Körösladány: Sebes Körös menti kubíkgödrök 1971. 4. 1. (1) — Békés. Dánfok: árok 1973. 1. 27. (1) — Szarvas: Holt Körös 1975. 11. 14. (10) — Szabadkígyós, szikes puszta: pocsolják 1977. 9. 25. (2) lg. dr. Domokos T.

Megjelenése hasonló az előző fajéhoz.

Subgenus: *Sphaeriastrum* BOURGUIGNAT 1854

rivicola (LAMARCK 1818)

Elterjedése: Észak- és Közép-Európa

Megyei előfordulása: Békéscsaba: Körgát csatorna a békési zsilipnél 1960. 2. 20. (324) — Békéscsaba. Sikony: Körös csatorna 1964. 4. 5. (1) — Körösladány: Sebes Körös 1969. 10. 31. (3) — Szarvas: Holt Körös 1971. 11. 11. (1) — Békéscsaba: Körös csatorna a KISZ-tábornál 1965. 8. 15. (2)

A megye különböző vizeiben szórványosan fordul elő.

A gyűjtés eredménye 69 csiga- és 10 kagylófaj 26 349 egyedszámmal, mely összesen 847 lelőhelyi adatot (tételt) jelent. A gyűjtött anyag a kezelésükre és tárolásukra vonatkozó nemzetközi előírások figyelembevételével a saját gyűjteményemben nyert elhelyezést.

A megyei Mollusca-anyag ökológiai értékelése

1. Vizi fajok

A vizi fajok száma 32 (az egész fauna 41%-a). Általában ubiquisták, a hazai álló és lassan folyó vizekben mindenütt megtalálhatók. Kifejezetten folyami fajok csak elvétve fordulnak elő, láplakók ugyancsak néhány fajjal képviseltek területünkön. A különböző típusú vizek faunája között lényeges, karakterisztikus különbség alig van. Említést érdemelnek a megyéből csak néhány helyről előkerült *Ferrissia wautieri*, *Anisus vortex* és *Hippeutis complanatus*. A *Physa acuta*, mint az ország területére behurcolt faj az utóbbi időben igen elszaporodott, jól bírja a vizek szennyezettségét, az asztatikus viszonyokat és jóval életképesebbnek mutatkozik testvérfajánál a *Physa fontinalis*nál, mely a tapasztalatok szerint kiszorulóban van.

2. Nedvességkedvelő szárazföldi csigák

Ebbe az ökológiai egységbe az amfibikus, tehát a legkülönbözőbb vizek partján a nedves talajon és a talajfelszín alatt élő subterrán csigák sorolhatók. Fajszámuk csekély (12 faj, 15%), ebből is a *Vitrea crystallina* és a *Perforatella rubiginosa* csak a Körösök hordalékából ismert. A nedvességkedvelő szárazföldi csigák legérdekesebb fajai az *Oxychilus inopinatus* és az *Oxychilus hydatinus*. Az előbbi misztikus voltánál fogva, mert élő állapotban egyetlen példánya sem került még elő, noha egészen friss héjai azt bizonyítják, hogy biztosan él a területünkön, utóbbi pedig az ország területére nézve új fajnak tekinthető. Ellentétben az irodalomban közölt életmódtani adatokkal, melyek szerint, mint mondtán elem kövek között és alatt megbújva él, nálunk vakondtúrásokból kerülnek elő élő frisshéjú példányai. Valószínűleg itt subterrán viszonyokat kedvel, a talajban élő gombafonalakkal, esetleg állati maradványokkal táplálkozhat. Valószínű, behurcolás útján került hozzánk.

3. Ligeti-erdei csigák

11 fajjal képviseltek a területen, mely a megyei fauna 14%-át teszi ki. Békés megye erdőségei közül a Gerla-Doboz-gyulai erdőséget kell kiemelnünk faunisztikai szempontból, mert a ligeti-erdei fajok itt találhatók a legteljesebb számban, a többi erdőségben hasonló a populációk összetétele, inkább szegényebbnek mondhatók. A rendkívül csekély és jellegtelen fajszámot azzal magyarázhatjuk, hogy ezek az erdőségek kialakulásukat illetően másodlagosak, meglehetősen szárazak és intenzív fakitermelő tevékenység folyik bennük. Jelentős részük tölgyes, ami a cersav-tartalmánál fogva sem kedvez a Puhatestű-közösségek elterjedésének. Inkább a vadkörtés-akácós-kőrises állomány avarszintje alkalmas biotóp cönózisok kialakulására, vi-

szont ezekre is a kis faj- és egyedszám a jellemző. Épp ezért hatott nagy meglepetésnek a tudományra nézve is új faj a Hygromia kovacsi felfedezése az 1960-as évek végén a dobozi Marói erdőben. Később kiderült, hogy az egész Doboz-Gerla-gyulai erdőségben általánosan elterjedt és gyakori. Legutóbb megtaláltam a szabadkígyósi Nagyerdőben is. Életmódjáról, — mint már korábban közöltem, — az mondható el, hogy lehullott lomb és avar között él, nem ritkán a fák tövében felgyülemlett korhadékban, táplálékát is ez, illetve a rajta megtelepedő alacsonyabbrendű gombák képezik. Említésre méltó liget-erdei fajok még az *Acanthinula aculeata*, *Succinea oblonga*, *Punctum pygmaeum*, *Arion circumscriptus* és az *Euomphalia strigella*.

4. Szárazságtűrő, nagyobb meleget igénylő csigák

Ide a rétek, szikes puszták, gátoldalak xerotherm viszonyai között élő Puhatestűek sorolhatók. Fajszaámuk a legcsekélyebb, csupán 8 fajjal képviseltek (az egész fauna 10%-a). Ezek a fajok nem jellemzők a területre, mert az egész országban hasonló környezeti viszonyok között megtalálhatók, Legérdekesebb az idetartozó fajok közül a *Helicopsis striata*, mely a megye több pontján található meg, héjmorfológiailag — mint azt a rendszertani részben említettem, — eltér a szokásos *striata*-alaktól gyengébb vonalkázottságával és átlagosan nagyobb termetével, de a subsztrátumot illetően is mutatkozik különbség, nálunk inkább erősen kötött agyagos talajon él. A jövő feladata ennek a problémának a megnyugtató tisztázása.

5. Kultúrterületek (települések belterülete, parkok, ligetek, temetők, kertészszetek, veteményes kertek) fajai

Tekintve, hogy a természetes élőhelyek száma és területe rendkívül csekély a megye összterületéhez viszonyítva (még a 10%-ot sem éri el), fokozott érdeklődéssel tekintettem a kultúrterületek faunájára felé. Az itt talált fajok száma meglepően magas: 25 (32%). Jelentős részük természetes körülmények között is előfordulnak, az a tény, hogy lakott területeken, tehát az ember közelében is jól érzik magukat, igazolja ezeknek a fajoknak az ökológiai valenciáját, nagy alkalmazkodó képességét, és mivel nemcsak a megyében, de országosan is csökkenőben vannak a természetes környezeti viszonyok, a kultúrfajok jelentősége faunisztikai, közegészségügyi, mezőgazdasági, kertészeti szempontból a jövőben feltétlenül megnövekszik, ezek az állatok mintegy háziállataivá válnak az embernek a szó tágabb értelmében. Néhány jellemző kultúrfaj, illetve kultúrrá váló faj a megye területén a következő: *Physa acuta*, *Cochlicopa lubrica*, Valloniák, *Chondrula tridens*, *Cecilioides acicula*, Arionok, *Limax félek*, *Oxychilusok*, *Milax budapestensis*, *Deroceras agreste*, *Monacha cartusiana*, Cepaeák, Helixek.

A fauna származásának kérdései

A megyei fauna jelentős részét közép-európai fajok adják (61 faj, az egész fauna kerekítve 77%-a), az ún. „színező” elemek száma 18 (33%). Az egyetlen endemikus faj kivételével nem jellemzők a területre, mert az egész országban alkalmas környezetben megtalálhatók. Egy behurcolt faj is található, a már korábban említett *Oxychilus hydatinus*. A fauna a legnagyobb hasonlóságot — érthetően — a tőle északra, illetve nyugatra fekvő Szolnok és Csongrád megyékkel mutat. A keletre eső Hajdú-Bihar megye, illetve a román területek faunáját nem ismerjük. Az bizonyos, hogy a Bihar hegység faunájával területünknek semmilyen kapcsolata nincs.

A fauna múltjával kapcsolatosan addig tárgyilagos véleményt nem alkothatunk, míg a pleisztocén faunát részleteiben nem ismerjük. Azt azonban már most megállapíthatjuk, hogy az elmúlt másfél száz év óta jelentősen elszegényedett, részben kicserélődött, amit a talaj felszínéről, illetve kis mélységből előkerült félfossilis fajok nagy száma is bizonyít. Így tehát a megyére korábban annyira jellemző láperdők, mocsarak faunája teljesen eltűnt, helyét felváltotta az intenzív természetátalakító tevékenység eredményeként létrejött nagytűrűsű, jellegtelen, másodlagos síkvidéki fauna jelentős számú kultúrfajjal.

Kutatásaim során nem törekedtem és nem is törekedhettem a teljességre, hiszen a fauna aprólékos, szinte minden négyzetkilométerre kiterjedő feltárása nagyon hosszú időt vesz igénybe. A szomszédos területek alaposabb faunisztikai vizsgálata ugyancsak a jövő egyik fontos feladata. A további folyamatos, részletes és sokoldalú kutatások szükségességét indokolja az a tény is, hogy a fauna állandó változásban van, egyes fajok eltűnnek, vagy újabbak jelennek meg. Ha ezzel a munkával sikerült alapot teremtenem a további vizsgálatokhoz, úgy érzem célokat értem, feladatokat teljesítettem.

Végül köszönetet mondok Pintér Lászlónak a problematikusabb fajok meghatározásában és a lektorálásban nyújtott segítségéért, Varga Andrásnak és dr. Domonkos Tamásnak gyűjtési adataik szives átengedéséért, illetve a gyűjtőmunkában kifejtett aktív közreműködésükért.

IRODALOM

A jegyzékbe csak a legfontosabb, a megyére vonatkoztatható műveket vettem be.

1. *Andó M.* (1974): Békés megye természetföldrajza In: Békés megye gazdasági földrajza, Békés megyei Tanács V. B. Békéscsaba.
2. *Bauer E.* (1930): Békéscsaba város növény- és állatvilága In: Békéscsaba. Tört. és kult. monográfia.
3. *Bodrogköz Gy.* (1974): Békés megye növényvilága In: Békés megye gazdasági földrajza, Békéscsaba.
4. *Csikó E.* (1906): Miollusca In: Fauna Regni Hungariae Bp. 6, 1—42.
5. *Czögler K.* (1935): Adatok a Szeged vidéki vizek puhatestű faunájához Baross G. Reálisk. Ért. LXXIV.
6. *Domokos T.* (1976): Az *Anisus septemgyratus* (RM.) és az *Anisus leucostoma* (MILL.) fajok statisztikus vizsgálata I. Soosiana: 4, 59.
7. *Domokos T.* (1977): Az *Anisus septemgyratus* (RM.) és az *Anisus leucostoma* (MILL.) fajok statisztikus vizsgálata II/1. Soosiana: 5, 35.
8. *Domokos T.* (1977): A békéscsabai holocén (rézkori) *Unio*-félék statisztikus összehasonlítása recens anyaggal. Kézirat.
9. *Horváth A.* (1950): A szegedi Fehértó Mollusca-faunája. Ann. Biol. Univ. Szeg. 1.
10. *Horváth A.* (1954): Az alföldi lápok puhatestűiről és az Alföld változásairól Áll. Közl. XLIV 1—2.
11. *Kovács Gy.* (1974): Békéscsaba és környéke Puhatestű-faunája Áll. Közl. LXI. 1—4.
12. *Kovács Gy.* (1976): A *Cepaea nemoralis* (L. faj új lelőhelye Magyarországon Soosiana, 4: 62.
13. *Kovács Gy.* (1977): A *Cepaea hortensis* (O. F. MÜLL.) faj új alföldi lelőhelye Soosiana 5: 62.
14. *Kovács Gy.* (1977): Újabb adatok a Vadu Crişului-i szurdokvölgy mészkőszikláinak csiga-faunájához (Román Szocialista Köztársaság) Soosiana 5: 59—52.
15. *Mácha S.* (1971): Kulturál olivy na faunu měkkýšů — Kultureinflüsse auf die Molluskenfauna Acta Mus. Sil. Set. A. XX.

16. *Marián M.* (1974): Békés megye állatföldrajzi viszonyai In: Békés megye gazdasági földrajza, Békéscsaba
17. *Pintér I.* (1968): A magyarországi sapkacsigák (*Ancylidae*) újabb alakjai *Áll. Közl.* LV. 1—4, 97—104.
18. *Pintér L.* (1968): Tiergeographisch bedeutsame Molluskenfunde in Ungarn *Malak. Abhandl. Mus. Tierk. Dresden* 2.
19. *Pintér L.* (1970): Recent Zonitidae in Hungary *J. Conch.* 27: 186—187.
20. *Pintér L.* (1974): Katalog der rezenten Mollusken Ungars *Fol. Hist. nat. Mus. Matr.* 2. 123—148.
21. *Pintér L.* (1974): Faunistische, nomenklatorische und systematische Bemerkungen *Soosiana* 2: 17—18.
22. *Réthy Zs.* (1976): A szabadkígyósi puszta és környékének értékei In: Békés megyei Természetvédelmi Évk. 1.
23. *Richnovszky A. and Kovács Gy.* (1962): The Peat Bog Mollusc Fauna of Kecel-Császártöltés (County Bács-Kiskun in Hungary) *Op. Zool.* IV. 2—4.
24. *Richnovszky A.* (1971): Über die Molluskenfauna die Natrongewässer der Ungarischen Tiefebene *SB. Österr. Akad. Will. Mathem. — naturw. K1. Abt. I.* 179 (8—10): 307—311.
25. *Rotarides M.* (1926): Adatok az Alföld Puhatestű-faunájának ökológiájához *All. Közl.* XXIII. 3—4.
26. *Soós L.* (1943): A Kárpát-medence Mollusca-faunája *Bp.*
27. *Soós L.* (1955—1959): Mollusca In: Magyarország Állatvilága 19: 32, 80, 158.
28. *Varga A. and Pintér L.* (1972): Zur problematik der Gattung *Hygromia* *RISSO 1826.* *Fol. Hist.-nat. Mus. Matr.* 1.
29. *Varga A.* (1972): A *Vallonia* *RISSO 1826* nem magyar fajainak revíziója *Fol. Hist.-nat. Mus. Matr.* 1.
30. *Zülch A. and Jaeckel S. G. A.* (1962): Weichtiere. In: *Die Tierwelt Mitteleuropas. Ergänzung I.* 1.

Grundzüge der Molluskenfauna des Bez. Békés

KOVÁCS GYULA

Die Molluskenfauna von Bezirk Békés wurde bisher als Zusammenfassung nicht ausgearbeitet.

Ziel der Untersuchung war: eine allgemeine Charakterisierung des Sammelgebiet, mit Aufzählung der wichtigsten Biotop-Gruppen, Aufzählung des gesammelten Materials nach Fundorten, sowie eine ökologische und genetische Bewertung der Bezirksfauna.

Ergebnis der Sammlung waren 69 Schnecken und 10 Muschelarten mit 26.349 Exemplaren von 847 Fundorten. Ökologische Charakterisierung der Fauna in Kurzfassung:

1. Wasserarten, Zahl 32 (41% der Fauna), allgemein Ubiquisten, kommen in stehenden und langsam fließenden Gewässer des Landes gleichfalls vor. Zahl der Fluss und Sumpfartern ist unbedeutend. Interessantere Arten: *Ferrissia wautieri*, *Anisus vortex*, *Hippeutis complanatus*.

2. Feuchtigkeitsliebende Landschnecken. Hierher gehören auch die amphibischen und subterrainen Mollusken. Zahl gering: 12 (15%). Zwei Charakterarten sind hervorzuheben — *Oxychilus inopinatus* und der für das Land neue *Oxychilus hydatinus*.

3. Hainen-Waldschneck. Zahl: 11 (14%). Die kleine Artenzahl kann durch sekundäre Wälder, Trockenheit und anthropogene Tätigkeit erklärt werden. Hier sollen die neue Art *Hygromia kovácsi*, sowie *Acanthinula aculeata*, *Succinea oblonga*, *Punctum pygmaeum*, *Arion circumscriptus* und *Euomphalia strigella* erwähnt werden.

4. Wärmeliebende Landschnecken. Zahl sehr gering: 8 (10%), sind für das Gebiet nicht charakteristisch, da sie unter ähnlichen Umständen im ganzen Land zu finden sind.

5. Kulturfolgende Arten. Ihre Zahl ist überraschend hoch: 25 (35%). Ihre Bedeutung nimmt mit Verringerung der Naturumständen und Überhandnahme von Kulturgebieten weiter zu.

Mit Hinsicht auf die Herkunft der Fauna ist festzustellen, dass die Mehrzahl von mitteleuropäischen Elementen gegeben wird (61 Arten — 77%). Die Zahl der interessanten Elementen ist sehr niedrig (18 Arten — 33%). Mit Ausnahme der einzigen endemischen Art (*Hygromia kovácsi*) sind für das Gebiet nicht charakteristisch. Die Bezirksfauna hat sich also im Verlauf des letzten anderthalb Hundert Jahren infolge der intensiven menschlichen Veränderung stark verarmt, sie ist als eine sekundäre Fauna der Ebene zu betrachten.

Um die Genetik genauer klären zu können, hält Verfasser für wichtig, die pleistozäne Fauna des Bezirks zu untersuchen, sowie die angrenzenden Gebiete.

Beérkezett: 1977. 11. 22.